

Megjelenik e politikai, tudományos és művészet Lap minden héten kétszer: Szerdán és Szombaton. Hivatalos tudósításokon kívül, Hirlője közül minden hirdetőment, egy ötos-szelet sorától három krajczárért pengő pénzben.

VILÁG

Előfizetheti helyben a szerkesztő-hivatalban [Uri-utca 50. sz. alatt, 150. emeleten], félévre postán 6, külföldben 5 ezüst forinttal; az országban minden — azon kívül csak a bécsi cs. kir. főpostahivatalnál Bécsben.

Nem-rendes levelezők kéretnek az Intézethez bérmentesen küldeni közléseiket.

Minden közlés „a Világ szerkesztő-hivatalának” czim alatt kérietik beküldetni.

Tartalom.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY. Városok statutarius joga. Fővárosi hírek — Vizsgálás a P. Hirlapban megjelent hűrszabási válságra. — Pestbuda hangszegyesület számadása 's az énekiskolai alappénztár je en állapotja. Tudósítások: Csanád és Bihar megyék közgyűléséről. Levelek: Győrűl, (új főiskolai-igazgató, sat.) Zalaűl (büntető törvényszéki intézkedés). — Jászberényűl: (Néhány kérdés és felelet; rendreigazításul Y. urak az ipécauanha-labdaesok készítőjének. Viszonzulás a két esillagos ur válaszára.) Erdélyi országgyűlés. — Hirlapi kalászkok. **AUSZTRIA.** A bécsi leopoldvárosi dunaágról a révhelyig gőzhajó járand. **KÜLFÖLD.** Svéczia és Norvégia (A királynak a norvég országgyűlést berekesztő beszéde.) Spanyolország. (A pártok szakadozásai. Zurbaro kegyetlenkedése, 's inség a hivatalnokok közt. Társaságok alakulása kölcsönös védelem s birtok-biztosításra. Csempészek megrohanják de la Rosa söraktárt. Nagy-britannia. O Connor elfogatik 's kezesség mellett szabadon bocsátatik. Vámasalások. Fridrik Augusz. főg kitűnő ügyelemmel fogadtatik Londonban.) — Franciaország (Hajókutatási eset. A Jour des Débats a francia-belga vámegeyesülettől. — Párisi hirlapokrul. — Harez az algiri tartományban. Napsötétedési hor.) Olaszország. (Az orosz udvar a romai székekkel minden öszszekötötlet megszakasztani készül.) Vegyes közlések. **Hivatalos jelentések és magán-hírdetések.** Gabonaár Pénzkelet. Dunavizállás.

Magyarország és Erdély.

† Pest, october 15én 1842.

Városi statutarius jog.

Azt hívők, hogy a statutarius jog iránti kérdés, melyet a megyék legnagyobb részének törvényszerűsége 's felséges kormányunk szilárd fellépése a törvényes vágásba visszahozott, nem fogja többé az időszaki sajtót elfoglalni, — 's legfeljebb néhány megyei utasítás adand tanuságot az így eltemetettnek feltámadni akarásáról. — Azonban halhatatlan gr. Dessewffy Aurelunk szavait alkalmazva, ismét szemléltető egy mérgező tervény ama terepely fán, melyet ő, 's mi is bizvást a tévtanok fájának nevezünk. Az ág pedig, melyen az éretlen gyümölcs függ, ismét nem egyéb, mint azon eszmezavar, mely számos főben a törvényhozási és törvényhatósági hatáskör kölcsönös korlátai iránt uralkodik. — És épen e kérdés körüli hibás fel-fogás, és egy magasabb 's illőbb politikai állás elnyerésének a rendes időt bevárni nem tudó, 's hibás számításon alapított remények szülék azon felírást, mellyél fogva Kézsmárk városának tanácsa, 's választott polgársága ő Felségénél folyamodik a végett: hogy legkegyelmesebben kibocsátandó ideiglenes rendszabály által az országgyűlési követek választását a szab. kir. városokban olly formán méltóztatnék elrendezni, miszerint a követek nem mint eddig csupán a tanács és választott község, hanem az egész polgárság által szabadon választassanak, és az országgyűlési utasítások egy a polgárságtól kiküldött választmány által nyilvános ülésükben kidolgoztassanak. — És e felírást, 's a pártolásra felszólító hasonlatu körleveleket egekig magasztalja a Pesti Hirlapnak 185. számú Vezércikke e czim alatt: „Egy új lépés a városok ügyében.“

Nem szólnak most érdemileg a városi követek választásáról, 's ezeknek adandó utasításokrul, szándokunk levén nemsokára e tárgybeli nézeteket részletesen kifejteni; most csak azon kérdés tünik fel előttünk, vajjon nem ezéoztatik é a kérdéses felírás által a statutariusjog körébe vonatni olly tárgy, mely kétségtelenül a törvényhozás kirekesztő jogai közé tartozik? — 'S mi határozattan igennel felelünk. — Hivatkozhatunk mi ez állításunk bebizonyításául azokra, miket gróf Dessewffy Aurelunk a törvényhozási 's megyei hatóságok viszonyairól irt remek cikkében czáfolhatlan okokkal támogatva előadott; — 's azokra, miket minmagunk is a „megyékűl“ e lapok 24. 25 és 26ik számaiban mondottunk; ezek többnyire a városok statutarius jogának kérdésére is alkalmazhatók lévén; de miután a mondottak részben már bizonyosan feledeve vannak, különben is e két tárgy körül azon lényeges különbség szemléltető: hogy némelly urak a megyei statutarius jog kérdésében a kir. legfelsőbb helybenhagyásnak szükségét kétségbe vonván, ezt a városoknál Verböczy 3dik czim. 7dik §nál fogva öszszintén elismerik, szükséges e tárgyat, figyelmezőleg e körülményre is, felvilágosítani.

Mielőtt ezt azonban tennök, lehetetlen nem érinteni sajnálkozásunkat az iránt, hogy a Pesti Hirlap még most sem szünik meg szokott véleményi türelmetlenségénél fogva a vélemények általa szép szavakkal védett, de cselekvésiben elnem ismét szabadságát előleges gyanusítgatásokkal korlátozni akarni. Azon kér-

dést állítván t. i. fel önmagának: „vajjon nem fogják é a kenyértörés halogatásának barátai Kézsmárk városa lépésének erejét az által akarni paralyzálni, hogy a választási kérdést szorosan országgyűlésére tartozandónak, 's kormányrendeletek által ideiglenesen sem szabályozhatónak állítandják?“ — 's nyomban e szavakat használván: „Hahogy a kibúvársra holmi hátulsó ajtócskát keresgetve a kézsmárki felírásnak olly tartalmat tulajdonítanánk“ 's a t., lehetetlen elnem ismerni azon vélemény-szabadságot gátolni szándokló törekvést, mellyél fogva az ellenvéleményűeket már jóval előre azzal gyanusítgatja, mintha nem okok de ürügy szolgálja cselekvéseikben alapul.

Ezeket így előrebocsátván, mi, kik „a kenyértörés halogatásának barátai nemcsak nem vagyunk“), de a városok czélszerű elrendezéséből nemzeti erőnk annyi és annyi érdek általi növekedését remélve Kézsmárk városa felírásának azon részét: „hogy ő Felsége a városok ügyének elrendezését kir. előadásiban első helyre tűzni méltóztatnék“; hű kebellet pártoljuk; mi, kik a kibúvársra holmi hátulsó ajtócskát keresgetni soha sem szokván, mélyen tisztelt Deákunk abbeli, a Pesti Hirlap által is felhívott nézetében: „hogy a kir. városok rendezése a legelső, legsürgetőbb törvényhozási tárgyak közé tartozik,“ öszszinte örömmel osztozunk; mi mindezek ellenére, 's épen ez ügynek üdvös, és a nemzet akaratja szerinti eldöntése tekintetéből, nem akarnók ezt a törvényhozástól elvonni, mely egyedül van jogositva arra, hogy az öszszes nemzet, öszszes életébe vágó kérdéseket intézhessen. —

Bár követte volna Kézsmárk városa felírásában, a Pesti Hirlap pedig vezércikkében azon utat, melyet a zalai követjelentés kijelöl. Itt nem az ideiglenes kir. parancsolatok által elintézendő, de a törvényhozási legelső tárgya közé van a városok elrendezése sorozva. Mit ha mindketten méltánylanak, az első a felírást nem teszi, a másik pedig a statutarius jog kényes kérdését a teoriák 's sophismák mezejére át nem viszi.

Nem lévén barátai a statutarius jog elméleti taglalatának, **) csak annyiban bocsátkozunk bele, mennyiben a Pesti Hirlap okoskodása által vagyunk felhiva. — Azt állítja mindenekelőtt, hogy ezen legfontosabb kérdésnek ideiglenes eldöntése statutum által eszközölthetik, azért, mivel a törvénnyel nemcsak nem ellenkeznek, sőt természetes postulatuma azon sarkalatos törvényeknek, melyek a polgárok öszszegét vették föl az alkotmány sánczaiba. — Különös egy szokás, ha a törvény szavai szólanak bizonyos eszmék mellett, akkor a szavak határozók, ha nem, akkor a törvénynek lelkehez, és szokás általi magyarázatához folyamodnak némelly urak; — de légyen hát az „unitas civium“nak az általatok ohajtott magyarázata; kinek jogaihoz tartozik ez? — ő Felségéhez Kézsmárkkal együtt, vagy az 1790: 12. tczik. rendelete szerint az öszszes törvényhozáshoz? Állítja tovább a Pesti Hirlap, hogy „a folyvásti 's legközelebbi gyakorlat is a mellett szól, hogy e tárgy statutumok utján intézthetik el, 's ebbeli állítás bebizonyítására azon körülményt hozza föl, hogy, miután a követ választási mód a városokban nem egyenlő, 's nem is állott mindig változatlanul mostani alakjában: természetes, hogy ezen változtatosság csak statutumok utján támadhatott“. Furesa dolog biz ez uram! olly annyira nem ismerni, vagy ismerni nem akarni honunk ügyeinek jelen 's legközelebbi mult állását. És csakugyan csak statutumok utján támadhatottak ezen változtatosságok? — Mutassatok kérünk a városi választásokról olly statutumot, mely azon uton keletkezett, melyet a III. rész 2. czime egyenesen kijelöl; — 's ha a városok általános typusától eltérések történtek, a mint csakugyan történtek is, statutumoknak kell ezeket tulajdonítani, vagy nem inkább szokásos országunk (Regnum consuetudinarium) természetéből eredő azon árnyékdalul következménynek é,

*) Értvén azon kérdéseket, melyeknek halogatása a nemzeti jólét növekedését gátolhatná. A.

**) Okainkat a már említett 25, 26 és 27dik számban előadók. — Hason értelemben a Pesti Hirlap is nyilatkozott 107ik számában, de e nyilatkozatáról már ime másodszer megfelejtkezett. A.

hogy némelly szokások a kormányzések figyelmét mellőzve, mi a törvényhatóságok autonomiájánál (önkormányzás) fogva igen könnyen történhetik, csúsztak be, vagy még most is a tárgy fontosságához képest tárgyalás alatt vannak, semmi esetre pedig statutumokká nem váltak? — De még azt is megengedve, hogy vannak olly statutumok, vajjon az által, mi így történt, jogositva van é bármely város azt, mit az öszszes törvényhozás köréhez tartozandónak több országos választmány kinevezésével nyilvánított, ettől elvonva a fejedelem érett megfontolás után terjeszteni? — De ismét azt mondjátok, hogy ez a törvényhozási hatalmát nem praecoepálja; mellőzve azt: vajjon mit mondanátok, ha olly praecoepálás nem a ti eszméitek értelmiben történnek? Kétségtelen, hogy ez állításokban csalódás van. — Vagy azt hiszitek, hogy azt, mit a fejedelem érett megfontolás után szentesíges szavával mint lehető legjobbat szentesített, hajlandó leszén a törvényhozásiban öt kétségtelenül illető jogánál fogva talán épen ellenkező alakban elfogadni? — Egyébkint mi leszen cselekvéseitek következménye az olly módon keletkeztető száz meg száz árnyéklatu határozatok mellett, nemde egy olly karnak megállapítása, mellynek minden tagja — ismét gr. Dessewffy Aurelunk szavaival élve — más meg más zagyva elemeknek leszén kifolyása? Használjuk egy jeles francia írónak rátok alkalmazható szavait: „Egységet parancsoltok, és mégis oszlasztotok; a szabadságot teoriában megállapítjátok, 's gyakorlatban önkényt javasoltok; — az alkotmány hőseiűl nyilatkozatok, 's kiviteli ideiglenes rendszabályokat javasoltok, kérkedve dicséritek a jogok egyenlőségét, és ugyan egy állásu törvényhatóságokból zagyva keveréket csinálni szándéklotok!“

Mi biztosan hiszszük, hogy sem a megyék, sem magok a városok, mellyeknek országgyűlési állásuk különben sem változtathatnék meg a törvényhozási befolyása nélkül, nem pártolandják ezen lépést, mely az elsőket a főrendi táblával egyetemben ezen legfontosabb kérdésben legszelidebben szólva birtokon kívül (extra Dominium) helyezné, az utolsókat pedig egy tarka keverékké alacsonyítaná, mely eddigi bizony csekély erkölcsi jelentőségűket is csökkentené. — Hogy ő Felsége a törvényhozáshoz tartozó ezen kérdést ettől el nem vonandja, hasonló kérdések iránt a megyékhez bocsátott legkegyelmesebb leírásai kezesskednek. A.

Fővárosi hírek.

† Pest, oct. 15. Az emberi kebelnek mindenestre egyik legnemesb tulajdonsága az engesztelődés és megbocsátás. E szempontból tekintve tökéletesen tudjuk méltányolni Schwarzer urnak, a minap olly galád módon megtámadottnak, jámbor indulatát, miszerint saját nyilatkozata szerint, a városi hatóság részéről tett vizsgálatok utján teljesen bebizonyult tény miatti elégtétel kívánásától végkép elállt; de egyéni sérelem-felelés, vagy bocsánatadás nem vétethetik tekintetbe bűnösökre nézve ott, hol közbátorság 's békés polgárok bántatlansága forog szóban. Jól érzi ezt a városi tanács is, 's azért jöllehet a megtépett, fojtogatott, 's döngtetett felperes semmi elégtelt nem követel. kötelességévé tette a P. városi kapitánynak a dolgot tovább is szigorún nyomozni, 's annak eredményéről tudósítását beadni, minthogy az illető rendőri biztosok, mikép a vizsgálat folytában vallatásokból kiviláglik, csakugyan „durván“ (mondhatnók: embertelenül) bántak Schwarzer urral, 's ez által hivatalbeli eljárásuk kötelességét áthágták; (mondhatnók: ollyat tőnek, mi soha nem is lehet kötelességök.) Ugy látszik, — sajnosan veszi a tanács a sebzett hatósági tekintélyt e feltját, 's azért iparkodik azt tisztára mosni. Ohajjuk is, hogy ez történjék, történni pedig csak ugy fog, ha az eredmény hímezetlen át fog adatni a nyilvánosságnak; vajmi sok gyanu nem terhelné a hatóságokat a közpolgár előtt, ha minden annak rende szerint köztudomásra jutna, mit olly 's hasonló esetekben végeznek, intéznek 's végrehajtanak. — A közlegőfél előjelei mindünnen mutatkoznak. A Dunán volt fürdőépületeket már mind kiszedék, a kávéházak előtt enyhítő esemegékkal kínálkozó sátrak eltűnnek, 's már a színházterén pompázó fagyaltbödét is elbontani készülnek; a hazak 's paloták ablaksorain zöld és

szürke redőnyök helyett jobbadán már üveg-táblák kacérokodnak az őszi nap néha előpillogó sugarival. Városi népünk siet használni a kínálkozó kellemorzsákat 's kivált déli órákban tolongva jár utcákon föl, utcákon alá 's kirándul a budai hegyvidékre 's városligetbe vagy ludovica-kertbe, megtekinteni a haldokló természet végmosolyát. Minél zajosb, minél sürgősb az utcai élet, annál több a figyelmet igénylő esemény, komoly, vagy nevetséges, a mint jó; minden esetre tanulságos annak, ki tanulni tud és akar. Legyen szabad egy illyet fölhoznunk, mindenestre tanulságul. Utczáinkat öntözni kell a mult eső után, 's ez csakugyan meg is történik. De ennek módja nem egy; némellyik előre halad öntözésközben, másik hátrál, 's ez utóbbinak cselekvésmódjában egy kis fortély van, az t. i. hogy míg az előre nézőtől 's haladótól minden ember, ki feleje jó, vigyázatot 's kiméletet vél követelni, hogy le ne öntse, addig a hátrázó mentesíteni akarja magát a kötelességtől, 's mint kinek szemei hátul nincsenek, az érkezőre hártja a vigyázatosság terhét, 's azt nyeri általa, hogy munkájában nem gátoltatik, mert öntözése előtt minden okos ember kitér. Azonban találkoztunk e napokban még is ember, ki nem így gondolkozott, mert némi polgár-hivatalos jogok által kivételesnek gondola magát, igényelhetni, hogy az öntöző ember fülei mögött is birjon két szemmel, és meglássa őt, midőn jöni fog, akkor pedig szűnjék meg öntözni, hogy a finom urat le ne főcskendezze. 'S ime a szegény öntöző ember mindezeket nem teljesít; befecskenkedte őt, és lőn jutalma szidalom, piszkolás; midőn pedig önmentségül a jó urat vigyázatra utasítani vakmerősködött: lőn jutalma pálczaütés, — lőnek pálczaütések. A méltatlanul botozott ember földzudult, föl mind azok, kik az eseményt látták; csoportosult a nép, zugolódott, fenyegetőzött, 's a csinos urnak be kellett iramodnia egy házba 's magára csukatnia annak kapuját, hogy az ingerült tömeg boszuját elöl menekülhessen. Ostromhelyzetéből csak órák múlva szabadulhatott. — Quod tibi non vis — — — — ! Ha az iparemelkedést és gyári jóllétet nálunk bukások szerint kellene megítélnünk, nem igen kedvező eredményekre jutnánk. De itt egy részt a vállalkozók ügyetlenségét, más részről a kezelők pazar hajlamát vagy számítási öncsalásukat kell talán okoznunk. Mult hetekben egy szivargyár készleteit 's bútorait bocsáták kótyavetyére, melly nagyon is nagyszerű feneket kerített létezetésének. Mondják, hogy a tulajdonosok, illetőleg társak és részvényesek, másfél év óta 30 ezer pengő forintot költöttek e gyárra, 's úgy szólván temettek bele; mert egy egész évig folyvást dolgoztattak, mitem bocsátva áruba; tartottak könyvvivőt, ügyvivőt, felügyelőt 's a t. ezer, — nyolcz száz, — hat száz pfgő ftnyi évi fizetéssel, 's a szivar-készítő leányokat sokkal jobban fizették, mint mások; hozattak külföldi dohányt, 's abból aztán még is olly készítményt csináltak, mellyet erőssége miatt senki sem birt megszíni 's a t. 's a t. Hja! vállalkozásra nem elég a pénz, ahoz még más is kívántatik. — A tudatlanság ismét áldozatokat ragadott a vész örvényébe, miből ujjolag kitetszik, mi nagy szükség van, hogy iskoláinkban, de értem a néptanodákat főleg, a természettudomány, az úgy nevezett természethistoria, alaposan adatnék elő, legkivált olly tárgyak megismertetésére nézve, melyek hozzánk, 's a mindennapi élethez legközelebb állnak. Legközelebb több egyén gombát szedve, azt megevé, 's kettejük meghalt, a többi a Rókus-kórházban várja gyógyulását. A Rókus-kórház azonban úgy látszik, nemcsak a belső nyavalyák miatti áldozatit a halálnak idézi közelébe, hanem a különben ép testű, de talán zavartaggyú szenvedőknek is vész helyévé készülni. E héten t. i. egy aranyműves legény, ki már nem sokára mesterré vala avatandó, nem tudni mi okból, a kórház közelében szíven lőte magát. Az öngyilkolás e szörnyű esete akaratlannal is eszünkbe juttat egy szerelemfeltéti történetet, melly nem rég egy asszonynak és szerelmesének majd életbe került, kiket a férj nem épen a legközönyösb társalgáson lepott. Szomorú adat fővárosi műveltségünk erkölcsi statisztikájához! — Tegnapelőtt 13án hajnali 4 órakor, úgy beszéli az „Ungar“, egy csónak, melly a budai oldalon épülő hidlábától a partfelé indult, a szélvészről rögtön felborított. A benne volt 10 egyén mind elveszett. Ezek munkások valának, kik az éjjeli dologtól felváltattak, köztök egy építési irnok. — Milly célirányos volna a part hosszában mentőházakat alapítani, mellyekben vízbefúttak rögtöni segély által életben tartatnának! Halljuk, hogy illyféle intézet az itteni orvosoktól legközelebb indítványoztatnifog.

Viszonzás. Nem felelnék a P. H. 186. szban foglalt, az utolsó pesti husárszabásról érkező cikkem ellen irányzott vártalan czáfolatra, ha csupán sekélyes dialektika kopott mestersegeivel ügyelne, akármit, de csak valamit ellenem peroralni; minthogy azonban megfoghatlan könyelműséggel (kiméletesen szólva) állítatik: hogy általam felhozott legigazabb, és a küldöttség egyik tagja által nyilvánosan a megyei teremben, minden ember hallatára tett jelentés után (és a mi a 11 kr. illeti, más lapok után) feljegyzett tényeim — nem igazak, egy betű sem igaz etc. kényszerítette látom magamat, ezen ugyancsak nem dicséretes tactikán álmétködvén ismét felszólalni, be sem várva a legközelebbi Hirlapban ígert okoskodásokat, mellyek figyelemre és feleletre méltók úgy sem lehetnek, miután ellenem, saját vallomása szerint — nem ért e dologhoz *) (és azért nem ereszkedhetett a limitatíó vitába), és még is ir felőle! (Avis aux lecteurs! Ez tudomásul szolgálhat több P. Hirlapi cikk megírására. Véleményem szerint sokkal kisebb bűn, valamibe bele szólni, a mit az ember nem ért, mint ollyan felett írni!) Czáfolt állításaim tehát lényegében tökéletesen igazak, és ellenem csak lelkiismerete ellen tagadhatja, vagy, ámbár jelen volt, de azon alkalommal nem hosszabbította füleit kezével, mint sokszor szokta, nem hallotta; tertium non datur. Illy körülményekben mint egyeztetési meg ellenem a humanismus szabályaival ezen czáfoló modorát, miszerint egy másnak (ki azért, hogy az oppositio — és csak ez — ellen nyilatkozott, becsületes ember lenni meg nem szűnt) állításait mindenközelebb vizsgálás nélkül amugy sans façon így bélyegzi: „egy betű sem igaz“ azt én meg nem foghatom. Csak arra vagyok bátor ellenemet figyelmeztetni, hogy a kérdésben forgó igen egyszerű cikkemben daró-csokoskodásokat, gyanúsítgatásokat nem találhatok, de igen az uszító czáfolatában, és hogy Desmoulinféle emberek csak Dan ton félek közelében szoktak tenyészni. már pedig a „Világ“ szerény dolgozóitársai illy celebritásokat mindeddig „cane peius et angve“ kerülni serénykedtek. Ezen hasonlítás tehát a Pesti Hirlapban ugyancsak nevetséges gondolat volt. — X —

A pestbudai hangász-egyesület részéről az 1839dik évtől fogva e folyó évig nem közöltetett számadási jelentések, az egyesületi 's énekiskolai alappénztár jelenlegi állapotjával együtt, ezennel közhírré tetetnek, és pedig:

1). Az 1839^{adik} évben a kiadási összeség 1683 pft. 20 kr. a bevételi összeség pedig csak 1283 pft. 20 kr. volt, mellyhez a Liszt Ferencz ur alapítványból kölcsön vett 400 „ — „

hozzá adván, ezen összeség 1683 pft. 20 kr. minthogy ez évben a fizető tagok száma kisebbült, az egyesület, Liszt F. ur által, 1840ik évi jan. 2kán az egyesület alappénze szaporítása végett adott Concertból bejött 917 pft. 58 kr. pénz mennyiségből, az ezen évben volt költségek fedezésére 400 pft. visszafizetés terhe alatt, kölcsönözni kénytelen vala. Továbbá Liszt F. ur által, 1840ik évi jan. 11én a magyar színházban nemzeti Conservatorium felállítására végett adott műelőadásból 1377 pft. 12 kr. jött be; ennek, mint a ns. Pest vármegye kezelése alá adott tőkének kamatai az énekiskola pénztárába, Liszt F. alapítványa szerint, folynak be.

2). 184^{adik} évben a bevétel 2598 pft. 38 kr. a kiadás pedig csak 2165 pft. 11 kr. volt; a mult évben tett adósság tehát visszafizettetett 400 „ — „ a pénztári készpénz volt 33 „ 27 „

ezen összeség hasonló a bevételhez 2598 „ 38 „ 2598 pft. 38 kr. E jelen évben az egyesület részint „Pál“ című Oratorium, részint pedig műkedvelők által a városi német színházban adatott operákból nyert jövedelmei által azon szerencsés állapotba helyeztetett, hogy nemcsak az alappénztárból mult évben kölcsön felvett 400 pftnyi tartozását egészen visszafizethette, hanem azokivül még a használatára olly igen szükséges Klavirt — is 240 pfton megszerezhetette magának.

3). Az 184^{adik} évben a bevétel volt 1838 pft. 27 kr. a kiadás csak 1489 pft. 12 kr. Tőke gyanánt kamatra kiadatott 150 „ — „

*) Lásd P. H. 723. 126 l. hasáb.

a pénztári készpénz 199 „ 14 „

és így az összeség hasonló

a bevételhez 1838 „ 27 „ 1838 pft. 27 kr.

Az egyesületi alappénztár tehát e jelen 1842 évig következőkből áll:

a) Statuskötelezvényben van 300 pft. — kr. b) Az 1839ik évi sorsjegyekben 517 „ 58 „ c) Kamatra kiadott tőkében 550 „ — „

Összesen 1367 „ 58 „

Az énekiskolai alappénztár:

a) Liszt Ferencz ur alapítványában van 1377 pft. 12kr. b) Hasselt-Barth assz. alapítványában 500 „ — „ c) Novák Dániel ur alapítványában 60 „ — „ d) Barabás Antal ur alapítványában 40 „ — „ e) Augusz Antal ur alapítványában 100 „ — „ f) Kamatra kiadott tőkében 1850 „ — „

Összesen 3927 pft. 12kr.

Miután tehát 1836ik évtől fogva fennálló hangász-egyesület igazgató-választmánya a szabályok értelmében legnagyobb szorgalmát arra fordítá, hogy nagy remek-hangművek méltó előadása által nemcsak a két testvérváros mivel lakosinak, hanem jeles bel- és külföldi hangművészek részvétét 's érdekét megnyerhesse, azoknak jótékony hozzájárultával annak jóvöltát sikerrel előmozdíthassa, 's mind saját, mind pedig általa felállított, és kormányzása alatt lévő énekiskola (később leendő nemzeti Conservatorium) alappénztárát szaporíthassa; — az pedig ezen most említett cél elérésében csak sok jeles részvényes és jótévkők által segíthetik hasznosnak elő; — ennek következtében azon fennérintett kormányzó biztosság most 7ik hangászati év-kezdete alkalmával lekötöletve érzi magát, ezen egyesület t. cz. részvényeseit, és a többi műbarátokat ezennel egész alázattal felszólítani: miszerint azok e jelen új hangászati éven is ezen jótékony egyesületben részt venni, amazok pedig hozzájárulásukkal annak célját tettelesen előmozdítan méltóztassanak. Az egyesületi t. cz. tagok és a hangművészet kedvelői tehát illően kéretnek, méltóztassanak minél előbb évi részvényüket 's illetőleg a jelen évi november hónapban kezdendő 6ik műelőadásra előfizetésüket letenni Pesten egyesületi pénztárnok Klausz A. L. úrnál, (színháztere, tükrötár, városi színház épületében) Az e. f. évi October 9ik napján Pesten tartatott közgyűlés rendeletéből. Ritter Sándor h. ügyvéd, mint egyesületi titkoknok.

Csanádból. Ma kó octob. 14kén 1842.

September első napján második-alispánunk elnöklete alatti közgyűlésünk a leköszönt alispán megfeszítetetésére 's jutalmazására megyeileg kirendelt küldöttség jelentésével kezdetet meg. Ámbár a megye a leköszönt alispánt az arczkép-levétellel megfeszítettek sorába helyezte; de mivel senkit illyesre erőtetni nem lehet, arczképének levételésétől Csanád vármegye elállott. — A dicsőség és szellemi szabadság fénypontjához közelálló (?) Megyénk kormányzásáról többten lemondván az üres hivatalok betöltésére a megye kívánsága szerint mlgos főispáni helytartónknak, még az idén tartandó tisztválasztást hirdető, levele olvastatott fel; melly ősi szabad választásunkat törvényileg szentesítve előterjesztő remek irat, bár az eszközésben a kor szükségéi, 's érdeke szerint némellyek részéről úgy állna. Ennek folytában a tisztválasztás alapszabályai olvastattak fel, mellyek egyedül a tágas értelemben vett választási módot, az elválasztandó tisztek kellékeit pedig nem, — határozzák meg; vélekedésem szerint pedig ez volna a tisztválasztás legfőbb feladata: különben, az etetés- és más csabitási módok el nem tiltatván, a tanult nemes valódi satyrája léssen a felvilágosult 19ik századnak. Minden választás nem felkiáltás hanem szavazat által fog történni: bizonyosan azért, hogy annál könnyebben egymás fölébe sughassunk. A foganatra figyelmes leendek. A credentialisokat egyvalaki eltöröltetni, másvalaki csak helybeli nemeseknek adatni kívánta; határozattá lőn: hogy az általános credentialisok csak megyebeli nemeseknek, a személyes credentialisok pedig megyebeli nemnemeseknek is adathassanak. A nemesség öszvírása olvastatván fel, abból a catholicus káplánok, mivel „non sunt Rectores Ecclesiarum“ kihagyattak; a protestans papoknak pedig szavazati jog kéretett; határozattá vált: hogy a catholicus káplánok, mivel Csanád vármegyében a nemesi jogok gyakorlatában voltak, abban meghagyatnak; a protestans és görög

nemegyesült p szerinti törvény azzal szabado vel Csanád vgy zés szerint vis jogok gyakorla gett mint a pra de a nem által — A felsőbb közlöm. Egy lyamodására ő küldetni paran köznék (?) maj határozatott. esendbirtos és levele olvastat meghiusult rem mat. Vélemény igen könnyű segíteni kívánó által fizetésüket vagy, miv narkhez lovasha tartanak, 's gezzék, így kon üldözések igazgatóság lev do orvosi áll azon okból, ho méltó boszonk tudja, hogy a mesvári orvos kodhatik. No j várról vársz or mérget nyeltél. sünkre beadott Csanád vármeg teljesítette; m küldöttsége ne azon okból, — folytatását, ha esolta a toront nád ur! az urr valaki igazat i leg gyanusitga elő nem adni. revétele: ha ev idén a Mar nád vármegye meg, elfogadt rontali gyűlése tudom, eddigi oka; alkalmazás a komának, e azután a viz me Csanád vármegye foganosításáról.

Biharb
September 22k megelőzte e gyű érkezett intézv boltokban is a születekről kürtalt közhir. És menetű, 's kö kölesönös meg Kezdetét vevé potjáróli alispán a kezdetben h hanem már a h den ábrázolto poja; megemli gyenkben által volt; a himlő n semjében. A n tatott. A közese deig veszélyezte vetvén, a közba tüz általi károsi is ezélirányos i vészek elhárítá per iteltetett el. 119 rab iteltete 160 egyes bört vák ügyei eddig tőleg a megye pénztárok keze koldusok már i Scontrók elősr Helytartó tanács

nemegyesült papoknak pedig az 1ső rész 2dik §ja szerinti törvényes nemesi jogok elismertetvén, ezentúl azzal szabadon éljenek. Egyvalaki indítványára: mivel Csanád vgyében a kath. káplánok az iménti végzés szerint visszaélés útján jöttek volna be a nemesi jogok gyakorlatába, nemességök bebizonyítása végett mint a praetensivus nemesek pörbe idéztessenek; de a nem állandó lakás miatt végzés nélkül maradt. — A felsőbb parancsok közül csak az érdekesbektől közlöm. Egy a szóbeli bíróság által elítelt egyén folyamodására ő Felsége kancellaria útján a pert felküldetni parancsolván, ez noha a törvényekbe ütköznek (?) majd minden vitaközös nélkül felküldetni határozatott. — A nmltu Helytartótanácsnak egy esendbiztos és néhány foglár alapítását megtagadó levele olvastatván fel, ez tudomásul vétetett; de a meghiusult remény szomorú fohászokra adott alkalmat. Véleményem szerint ezen, Csanád vármegyében igen könnyű segíteni; mert a szegény adózó népen segíteni kívánók, min nem is kételkedem, engedjék által fizetésüket a kívánt biztosnak és foglároknak, vagy, — mivel kevés hivatalt kivéve majd mindenikhez lovashajdú tartás járul, ezen hajdúk lovakat tartanak, 's egyedül hivatalos kötelességüket megtehetik, így szükség esetén a pusztákon és tanyákon üldözésben lévő foglárokat segíthetik. A temesi igazgatóság levele, mellyben a Nagylakon alapítandó orvosi állomásra segedelem-adás megtagadtatik, azon okból, hogy Temesvárról orvosa eret vágni kijár, méltó boszorkodást gerjesztett: mert mindenikünk tudja, hogy a legalább is 10 mérföldnyire eső temesvári orvos Nagylakon foganattal alig hivataloskodhatik. No jaj neked szegény beteg, ki Temesvárról vársz orvost, hogy eret vágjon rajtad, ha p. o. mérget nyeltél. — A marosi küldöttségnek e gyűlésünkre beadott jelentéséből kitétszik, hogy csakugyan Csanád vármegye a maros átválvágási feltételeket nem teljesítette; mert akkoriban Csanád megye marosi küldöttsége nem vitette a töltéseket a szegedi határig azon okból, — mivel Csongrád vmegye nem igérté folytatását, hanem a csipkési töltésekkel öszvekapcsolta a torontali szerződés ellenében. — Ime Csanád ur! az úrnak nyilvánossága hogyan jajgat, ha valaki igazat ír, nem jó ám azt amugy szabadelvéleg gyanúsítgatásnak nevezni, 's a tényt alakjában elő nem adni. — A marosi küldöttségnek azon észrevétele: ha Torontál vármegye megegyeznék még ez idén a Marosnak új medrére eresztetésébe, Csanád vármegye a töltéseket a Vetyehátig csináltassa meg, elfogadtatott, és még a gyűlések alatt a torontali gyűlésekre elküldetett, milly foganattal, nem tudom, eddigi tudósításom elmaradásának is ez levén oka; alkalmasint Torontál vármegye kötve fog hinni a komának, előbb kívánja a feltételek teljesítését, azután a víz megeresztetését nem gátolhatja; azonban Csanád vármegye hatósága kezkesedik ezen ígéretnek foganosításáról.

Biharból. N.-V. árad. October 3án 1842. September 22kén kezdődött közgyűlésünk. — Jóval megelőzte e gyűlés napjait a királyi biztos iránt lekevert intézvényről híre. Kézről kézre járt, még boltokban is a lemasolt intézvény. Különféle előkészületekről kürtölt az olly gyakran hamisnak tapasztalt közhir. És mi lett a dologból? im egy legesendebb meneti, 's köz dolgok tárgyalásában serénykedő, kölesönös megértést szellemző közgyűlésünk volt. Kezletét vevé az, a szokásban lévő, megye állapotjáról alispáni jelentés felolvasásán, mellyben nem a kezdetben hallott villám-kifejezések hévségével, hanem már a hivataliság szokott hidegségével röviden ábrázoltatott megyénk mult közgyűlés ótai állapotja; megemlíttetett benne többi közt, hogy: megyénkben általjában az egészség állapotja kedvező volt; a himlő mégis némi bajt okozott, különösen Érsemjénben. A marhákra nézve kevés baj tapasztaltatott. A közcsend némelly helyeken rablók által egyideig veszélyeztetve volt ugyan, de kettő közülök ellölvén, a közbátorság helyre állott. Mihályfalván a tűz általi károsítás erőt akarván venni, erre nézve is célirányos intézkedések történtek, és így ujjabb vések elhárítása remélhető. A törvényszéken több per ítéltetett el. Rabokat illető ügy 275 tárgyalatott, 419 rab ítéltetett el, közülök 58 magán börtönre. A 160 egyes börtön novemberre készen leend. Az árak ügyei eddig kellek nem kezeltetvén, ezt illetőleg a megye elibe ujjabb tervek terjesztendők. A pénztárok kezelése pontosnak találtatott. A házaló koldusok már intézettekbe leendnek fogadva. — A Scontrók elősorozása után, felolvastatott a nm. kir. Helytartó tanács intézvénye, mellyben tudtára adatik

a megyének, hogy: miután ő Felsége legnagyobb nehezettel érté, mikint a mult június 13kai közgyűlésen a közigazgatás kellő rende, és a megyei fő kormányzóknak tartozó engedelmesség iránti tekintet mellőztetvén, e megyében már a közigazgatásnak csak nem egész rendszere felbomlott, 's a pártoskodók merész sége és féketlensége által; (bizonyos főnök előhangjára néhány érintettek: halljuk! halljuk!) a józanabb résznek minden dicséretes törekvései sükertelentettek (néhány romlott lelkűnek botrányos gúnykaczaja hallatszott) az események megvizsgálása, és a hajdani köz egyetértésnek, 's rendnek ismétli helyreállítását végett kir. biztosul Csongrád megye főispáni helyettesét m. Földváry Gábor urat méltóztatott kiküldeni. — Hogy tehát a 'Világ' levelezői nem ferdén elmagyarázva, 's hamisan tudósíták a közönséget a megyei gyűlések eseményiről, azt ő Felsége elhatározó szavai bizonyítják.

A gyakoribb conferentiák következménye lón, hogy jóllehet egyébkor a főkörmányszékek tetszést nem nyerő intézvényeit minden oldalról ellenmondó szónokok ostromlák, jelenleg, az ujczekok különösen némán maradtak a háttérben, kormányzó főnökeik határozatit szokott hűséggel teljesítők. Azt kelle megmutatni, hogy a m. helyettes úr oka a sok idővesztést okozó kicsapongó zavaroknak, most midőn ő a gyűlésen nincs jelen minden legszebb renddel megyen. Hej pedig gyönyörű bizonyosága ez, az ellenkezőnek. — Egyik tb. így nyilatkozott: Ak. intézvényben érdekllett eseten jelen nem voltam, arról csak közhírből hallottam; a dolog kedvetlen, és a kir. intézvény kitételei kemények, de úgy hiszem a feladás szerint szerkesztettek. Itt úgy látom két párt van, egyiknek jelszava: haladjunk! másiké: maradjunk! *) Mind a két félnek meglehet, igazsága van; **) de a személyeskedések ebből eredvén, mindenütt egyetlenség támadt. A parancs itt van; az, úgy látszik az 1805ik törvényből indul ki, tárgyára nézve tehát semmit sem mondanék, hanem hódoló tisztelettel venném azt; mindazáltal a jegyzőkönyvbe azon kívánság kijelentését betehetni, miszerint reméljük, a kir. biztos úr mind a két félt kihallgatván, †) a vizsgálatot felterjesztendi. — Egy gróf: A kir. intézvény bennem bűt, 's örömet is gerjeszt. Hogy a megye maga tisztaságát megmutathatja, örülök; de búsulok a dolog oda jöttén, hogy kir. Commissio küldetett, mert a Commissioknak barátja nem vagyok; ††) jelen esetben azonban pártolom azt, mert illy vizsgálásokban kell Commissio. Meg kell mégis a jegyzőkönyvben érinteni azt, hogy a királyi biztos meghallgatván mind a két félt, terjeszse fel a dolgot. Az intézvényben furcsa kitétel az: „a józanabb rész törekvései ellenében;“ hogy élhetett a k. Helytartó-tanács illy kitéttel? hiszen mindenik rész józannak tartja magát. *) Én a többség kimondását tartom a józanabb rész határozatának. — Alispán: Belső tartalmára nézve, az intézvénybenénis megnyugszom; de kitételeit, mellyek bizonyosan a feljelenésből vétettek, el nem fogadhatom; mert mit érhet többekközt a „józanabb“ rész alatt? nem tudom; hiszen akár a Priszniez szerint előkre van az alkalmazva, akár máskép; én nem vágyom a „józanabb“ részhez tartozni; elég ha „józan“ részen vagyok; mert én úgy tudom: a józanságnak csak pozitív grádusa lehet, comparativusa, és super-

ativusa nem; józannál, ki lehet józannabb? †) — A felek kihallgatása iránti észrevétele, jóllehet a vizsgálat ugysis kihallgatást következtet, a jegyzőkönyvben mégis jó lesz érinteni, mert több Commissiókról tudjuk, hogy csak egyik félt hallgatták ki, mint Hevesben, Barsban; várom azt is, hogy nem egy-oldalul leend a felterjesztés, hanem egyenes. — Egy más tb.: Nem vala meglepő előttem az intézvény tartalma; mert leheté gyanítani, ez lesz követkeése. Rám nézve érzékenyen hatott az, mert benne különös eljárását látom a kormányznak; midőn t. i. a megye az administrator közli képesokat tágitni nem akarta, és a bizodalatlanságot csak jövőendő bánás által szüntethetni meg. A kitételek az administrator feljelentésére jöttek, és azok egyoldalualak, *) mert bennök a mi representatióknak nyoma sincs; de benne az 1805ik törvény sincs megtartva: mert ez a két félt kihallgatását rendeli. Mivel azonban a surlódásoknak máskép elejét venni nem lehet, megnyugszom a rendeletben, azon észrevételel, hogy a jegyzőkönyvben megérintessék, miképen a kir. biztos a két félt kihallgatván, nemcsak az itt kitétt pontokat vizsgálja, hanem minden ezeket okozó körülményeket is. — Egy harmadik: Én minden hozzátétel nélkül fogadom el a k. intézvényt; mert a törvény ugysis utasítja a kir. bizost. ő Felsége a józanabb rész által nem egy két embert ért, hanem mind azokat, kik a rendetlenségekben részt nem vettek — Az alispán: Jól van tehát. Mi hódoló tisztelettel vesszük a k. intézvényt, a jegyzőkönyvben teendő érintés mellett. Én ugysis tartok a Commissio következtetésétől, mert én akár aroncsba szoritott bizodalom által választattam, akár nem, magam helyén tisztán állok. Hanem most menjünk tovább!! — És egy hang sem emelkedett többé! — Vajha esen csesendesült szeszélyeket mutató gyűlési jelenet, örök időkre tartó bűke, esend 's nyugodt vitaközösök bimbóiból fejlődő pártédeknélküli határozatok hajjala lenne, és ne a térre várt drámai jelenetekre elő készület szerep-vázlata!! Milly örömet maradnánk mi ekkor a felettünk emelkedett párt alatt, ha csupán erőnyes, tapasztaltabb, és érdemesb egyénei, hatalmokat, a türellem 's részrehajlatlanság szárnya alatt gyakorolván, nekünk a bizodalom és megnyugvás csesendes szérény édeletét hagyná!!

Megyei 's más vidéki közlések.

Győr. * october 9. Elválás, és örökké elválás! Ez a halandó ember fájdalomteljes sorsa. Alig kezdi létét érezni, alig az élet különféle viszonyiban kedves szövetségre lépni, az irigy sors szétépi a gyengéd köteleket, magára hagyván a vérző szívet. Szerenese, ha találkozik más rokonszenvű lény, képes a szenvedőnek fájdalmait enyhíteni, őt új életre erősíteni, buzdítani. — Az elválás sorsa fájdalmasan érinté a győri iskolai-kerület előljáróit, oktatóit, megválni kénytelenítetvén mélt. Dresmitzer József udvari tanácsnok, papózi prépost, győri kanonok urtól, eddigvolt főigazgatójoktól, ki a rája nehezkedő tisztes öregségnek súlyát érezvén, legalázatosb folyamodása következtében iskolai főigazgatóságáról ő Felsége által legkegyelmesebben fölmentetett, 's ekkép (tizenhét éven túl) dicsénes viselt hivataláról e hónap 6kán igen érdemlett nyugalmomba lépett. Fájdalmasan illeté e lelépés a kormány alatt volt minden egyént, mert elválni kénytelenítettek attól, kinek kormánya alatt lenni legnagyobb örömk, legnagyobb szerenésének vala. — Enyhíti azonban fájdalmukat ő felségének amaz atyai gondoskodása, miszerint mélt. De á k y Z s i g m o n d urat, felszentelt püspököt, a pápa praetatusát, apátot, hittudományok tudorát, a magyar tudós társaság tagját az említett érdemteljes ősz helyébe győri iskola-kerületi főigazgatóul legkegyelmesebben kinevezni méltóztatott, ki már eddig is tündöklő czimekkel, mint kitünő érdemeinek szintannyi jeleivel diszesített méltónak találtatott. Erős bennünk a remény, hogy az e hónap szinte 6kán fényes gyülekezet jelenlétében, hol az újon kinevezett sz. mártóni főpápot is örömk volt szemlélni, az ez által bucsúzó mélt. Dresmitzer ur által beigtatott mélt. főkörmányzó tökéletesen megfelelő ő felsége és hazánk várakozásának, 's ismeretes szép tulajdoni által megnye-

†) Ezen bölcs logica szerint senki sem lehet jobb, vagy legjobb, mert hiszen a jónál ki lehetne jobb? Eljen t. alispán ur logiciája! Szerk.
*) Az, ki fejedelme szavaira ezt mondta, mint felidült, midőn egyik alattai érdemes tisztársá méltatlan megtámadására, illedelemmel szólt vissza!! De ugys van az, ha engedelmekdni nem szeret is némelly, bezzeg vágyik parancsolni! A lev.

rendi kormányzóttnak szeretettel párosult legőszintébb tiszteletét. Ezt reményleni esalhatlan zálogot vé-
lünk találni abban, hogy Deáky Zsigmond ő mltsaga az okos nevelésnek fényes példáját adá neveltjében a luccai hercegeben; hogy külföldön léteben hazájáról, édes honi nyelvünkről meg nem felejtkezett, hanem ezt a hercegtől megtanult nyelvek sorába felvéve, 's így leginkább megadá hazafiúi kötelességének azt, mivel minden magyar tartozik, t. i. hazájának és mindennek, mi honi, ismeretét és becsét terjeszteni, nevelni; és hogy, midőn a nehéz hercege-nevelési pályát dicsőségesen bevégezte, és szerzett érdemei után csendes nyugalomban élvezheté hátralevő napjait, hazája iránti szeretete külföldön nyugodni nem hagyá, hanem őt hazájának, az ifjuság nevelése körül terhes ugyan, de legüdvösbb szolgálatakat tenni kisté. A mindenható áldja meg ebbeli lépéseit, hogy nemes szívének leghőbb obajtásaként a királynak és hazának hiv és hasznos fiakat nevelhesen! — Ez igatási ünnepegy alkalmával több jeles-tollú és szónoklatú beszédet volt alkalmunk hallani; egyet mélt. Dresmitzertől, egyet mélt. Deákytól, kettőt (bucszót a volt, köszöntőt a lett főigazgatóhoz) az academia nevében az academiái aligazgató-tól főtiszt. Kucsera Mariántól, kettőt (hasonló tartal-mút) a főtanoda nevében, ennek kormányzójától főtiszt. Fenix Farkasól, mindnyájan latin nyelven. Az ünnepeget nevelte három rendű versezet, ajánlva az érdemteljes Sz. mártoni Benedek szerzettől, egyik (latinul) mélt. Dresmitzhez, kettő (latinul és ma-gyarul) mélt. Deákyhoz intézve. Magyar szokáskint nem hiányzott e nap mélt. Dresmitzer vendégszerete-téből az áldomásphár sem. Este az academiái ifju-ság mindkét méltóságosnak faklyás zenével tisztel-kedett. Más vesztésig is érte a győri academiát, me-gfolytatván eddigi hittanítója és szónokától főtiszt. Molnár Titusztól, ki miután e hivatalát 9 évig rend-kívüli buzgósággal viselte, főpapjától, mint olyan, ki az egész rendtől a főpáti méltóságra érdemesnek találtaolt, Sz. Mártomba rendeltetett, bő tudományá-nál fogva büles tanácsosal előjáróját a rend igaz-gatásában segitendő. Ebbeli vesztésünkből eredett fájdalmunk enyhítetik az által, hogy a mélt. főpap rendeléséből nt. Simon Zsigmond úrbán olly egyent volt szerencsénk nyerni, ki ismértes szép tulajdo-nai, és a honi nyelv mellett kitünő buzgalma által ama reményre jogosít bennünket, hogy dicső előd-jének hivatalbéli buzgóságban, ügyességben engedni semmit sem fog; és valamint elődjének szép latin-sággal, ritka tudományal kidolgozott beszédein é-pülni szerencsések valánk: úgy ő is az academiái ifjúságot édes honi nyelvünknön szent hitünk ágazati-ban, az erkölcsiség törvényiben oktatni, az Isten, Király és Haza szeretetére buzdítani igyekezendik. — Érdemesnek vélem tudatni azt is, hogy mélt. főigaz-gatónk, ma hirdetvén az academiái ifjúságnak az is-kolai törvényeket, a gyülekezethez magyar beszédet tartott. Reménylem e hirre minden igaz magyarnak szíve repes örömeben.

Zalából, sept. 29. 1842. — Megyénk egyik közgyűlésében, mellyen nmlgu főispánunk elnökölt, Csillagh Lajos 2ik alispánunk mint büntető törvény-székünk elnöke bürtöneinkben ítélet nélkül szenvedő foglyaink akkori nagy számát méltányolván, a KK és RRnek indítványozá: hogy ennek némelly szolgabírák által gyéren, vagy épen nem is teljesített tisztí viz-szálatok, 's a tisztí tanuk be nem rendeltetése főered-ménye volna, mert a rabok ellen folyamatba tett büntető perek késő bevégeztetése főleg a szolgabíró urakon sarkallik, mit is az eddig tapasztalt esemé-nyek eléggé megmutattak, hogy a tisztí tanuk be nem állítása miatt 30—40 fogoly is (kik közt tán ártatlan is lehetett) ítélet nélkül maradt a házi pénztárnak nem csekély kárára; — meg van ő győződve a tisztí karnak eljárása serénységéről; azonban javaslatot tesz: hogy ezután büntető törvénysekeink kezdete előtt egypár nappal az elnök, 's a tisztí ügyészi hi-vatal Zalaegerszegen a törvények helyén megjelen-vén, a törvénysekek kezdetén taglalás alá veendő bün-pereket kiegészítvén, kész munkát adjon fel; — ugyanakkor a praenotatio is felolvastassék. 2) Cél-szerűnek véli, hogy akármellyik fő vagy alszbíró az általa nem teljesített tisztí vizsgálat, 's a tanuk be nem állítása miatt a bürtönünkben ítélet nélkül ma-radó rab helyett a tartásbért az elmulasztó fő vagy alszbíró tartozzék megfizetni, minden tekintet nélkül. 3) Hogy pedig a fő és alszbíró urak minden ok-adás-nak mellőztével becsületök, 's hivatalbéli állásuknak megfelelőhessenek, kívánja elhatározatni törvényse-

kek bevégeztetével első, és 2ik aljegyzőnknek mind-
addig Zalaegerszegen maradásukat, míg a büntető
törvénysekek rendeletét az illető törvényhatóságoknak
's tisztí egyéneknek elnem küldendik, 's ki nem adand-
ják? — ha mindezek pontosan megtörténnek, hiszi
's reményli bizton, hogy egyik törvénysektől a má-
sikig 50 vagy 40 fogoly ítélet nélkül a pénztár ro-
vására nem maradand. Az indítvány elfogadtatott, 's
az eddigi tapasztalás tanúsítása kétségtelenül igazol-
ta: hogy, miután némelly szolgabírák az általok-
ta: végbe nem vitt vizsgálat és be nem rendelt tisztí ta-
nuk miatt ítélet nélkül hagyott rabok helyetti tartást
fizetgették, 138, 80 és 74 fogoly közül ítélet nélkül
ollykorollykor alig 4 maradt, a nélkül ezen 4 is
ugy maradt: hogy a törvényhatóságok a megkiván-
tató szembesítést 's közleni kellő okleveleket annak
idejében megtenni elmulaszták; melly üdvös ered-
ménye lön ennek a házi pénztárra, de kissé a szen-
vedő emberiségre is, azt az olvasó nagyérdemű kö-
zönség könnyen átláthatja.

Jászberényből. — (Néhány kérdés, és
felelet, rendre-igazításul Y. úrnak az Ipecacu-
ana-labda-csok készítőjének.) „Tenni, és nem be-
szélni“ volt mindenkor polgári életm jelszava, 's bár
elvek, és a haladó kor kérdései felett higgadt ke-
bellel, és nem személyeskedéssel folytatott vitások-
ból teljes gyönyört és tanúságot meríték: de hirla-
pot céljaim kivételére soha nem használtam. — Az
aggatóságokkal, 's a polgári törvény büntetése alá
eső, vagy eshető tényeknek ingerült modorbani ki-
kürtölésével pedig csak akkor barátkozhatnám meg,
ha a legfelsőbb igazságszolgáltatás küszöbéről kihall-
gatlanul, 's remény nélkül visszautasítottam. E két
tekintetből a P. Hirlap 139ik számában „Kény-ur
Recidivák“ czimű jászberényi tanácsnok-választás tör-
ténének időelőtti, 's helytelen-modorú közlése mi-
att a történetek által többszörösen sújtott keblem
éretzei közé új és méltó nehezteles vegyült; nem mint-
ha a történet vázlatát (mit én is igazolok) elferdítve
lett volna, vagy az elvek (miket ezennel magamé-
inak ismerek) híven tükrözve nem valának: de azért,
mert ez által meg vala sértve 's előzve a büntető igaz-
ság illetősége, 's az e körbéli kilépés által könnyen
sújtathatók ártatlan is, és végre a modort illetőleg
egy X-nek hiú dörgésére, 's egyoldalú ítéletére sem
a tény igazsága, sem kötelességem híven 's tiszt-
án teljesítése nem szorult; más részről a botlottak-
nak szelid szemelése, a tévedetteknek a causalitás
törvényei szerinti útbáigazítása békés polgárhoz ille-
delmesb. — De midőn e nyiltszívű bárfontolatlan X-
tettét kárhoztatom: undorodással fordulok el az álarc-
zos, 's mások becsületén rágódó azon Dulcamará-
tól ki a Világ' 51 és 52ik számaiban a XIXik szá-
zadi polemia, 's a Jász-Kún értelmesség gyalázata-
ra Y. jegy alatt okok helyett gyomorkeverő labda-
csaival áll elő használva gögőt, gúnyt, és a nemte-
len bosszú tehellen fegyverét. — E Dulcamaráért, e
fogadtatlan pörkertészért veszem fel, először 's tán
utóljára tollamat, megjegyezvén egy részről: mikép
én sem a P. Hirlapot, sem a Világ-ot — soha és sem-
mi esetben — bár milly czikk felvételeért kárhoztat-
ni nem akarom, nem tudom; szerintem nekik köte-
lességükben áll a Historiának — mellyben jók és
rosszak egyaránt feljegyezvék, a kor tükrőre leplezet-
lenül bemutatni; kijelentve más részről, hogy sem
az Y.-tól általánosan említett „magasztos korszellem
fattyú sarjadékier“ sem a „szellemi társaság minis-
tereit“ ügyvédnekni nem fogok, 's a lüdméreggel
kevert lapdacsoznak csa: személyem, 's — viselt —
főbírói tisztem ellen irányzott részei megrovására szo-
ritkozom. — — Ki e mocskolódó cikket figyel-
mére méltatja, lehetlen észre nem vennie, mikép Y.-
uram X.-ur jó emberével annyira meg van akadva,
hogy magáról a törvénytelennek állított tanácsnok-vá-
lasztás igazolásáról felejtkezve, vele küzd, neki i-
gyekszik magán 's polgári életét sárral bemocskolni,
's célzatait („de quibus — fenséges nádorunk egy-
kori mondata szerint“ Deus solus potest judicare“) gya-
núsítani. — Az X.-uram jó embere én vagyok, Pet-
hész József Jászberény városának a néptől szabadon
választott főbírája, ki a nép jogainak őrzésére és fen-
tartására esküt fevén: eskümhöz híven e népet min-
denkor jogaira figyelmeztetni, 's a törvény felett ör-
kődni legszentebbnek tartám kötelességim sorozatá-
ban. A szabad jász-kún nép dicső M. Theresia fel-
séges fejedelmünk által 1745ben kiadott szabadalmi
levél, 's az 1751ben országgyűlés 's fejedelem által
a szabadalom értelmében törvény rangjára emelt sza-
bályozás értelmében, nemcsak főbírája, jegyzője
's tanácsnokai, de a tisztviselők szabadon választá-

sára is felhatalmaztatott. A szabadalom szavai ezek:
Quarto „ut supremum seu Palatiale Capitaneum
ipsemet regni Palatinus constituat, sub illius autem
praesidio ipsi incolae, et inhabitatores suos Capita-
neos Assessores, et alios Officiales necessarios Dis-
trictuales, Judices vero, et reliquos locorum servi-
tores soli Incolae, et inhabitatores locorum e medio
sui etc. libere eligere valeant.“ — Meg volt-e, meg
van-e ezen jog gyakorlata a jász-kún nép érve?
Szabad-e e kegyes szabályozás ellenére a tisztikar-
nak önhatalma nagyobbításával semmisítő rendelt
szabni? Lehet-e e törvény ellen gyakorlatot 's gyakor-
latból eredett elévülést hozni fel? Megegyezik-e a
józan okossággal, és az alkotmányos élet fogalmá-
val, hogy a felsőbb törvénysekek az alsóbbnak választá-
sába tetteleg önmagától elhatározolag 's a hivatalos
tekintély súlyával avatkozzék? Ezek valának a kér-
dések, mellyek felett én, és népem a pesti-hirlapi,
X-el törvényt tartva kezünkben a tanácsnok-válasz-
tásba befolyt tisztikar ellen harcolánk, ezekre kel-
le vala Y. uramnak a száraz mennykövel terhelt fel-
leghajtás helyett józan, és okokkal bélelt feleletet,
és nem hánytató pilulákat készíteni. Ámde Y. eztnem
tevé, 's nekem hagyá, magam igazolásául, e ke-
ser-édes kötelesség teljesítését. — Az első kérdést
illetőleg feleletem ez: a jász-kún nép egész tömege
meg van érve nemcsak tanácsnokai, de tisztviselői vá-
laszthatása jogának gyakorlására is. — Kicsinyből
megyünk nagyobbra; főbíró a nép választ; no de ha
főbíró olly tanácsnokok közül, kiknek sem szellemi
szilárságok, sem értelmességi állásukról (a tanács-
gyűlésekbeni nyilvánosság nemléte miatt) — elég
fogalma sem lehet — választani, elég tapintata van;
hogy ne volna tanácsnokai választására önmaga ke-
belében velegyütt élő társak közül? Hiszen csak a
közös társalkodás, és nyilvános magaviselet költethi
's növesztheti fel az emberisméret és bizodalom
szép növényeit! és vajjon van e széles e világon nép-
képviselő testület, mellyben a tagok tagtársakat ön-
magok választanának? — Nines uraim! mert ezt
vagy a nép, vagy absolut országban a korlátlan fő-
hatalom teszi. Továbbá, a többször említett k. kir.
szabályozás a mult század közepén — a mostani-
hoz mérve — alig felényi népességű jász-kún népet
már éretteknk találta azon jogok gyakorlataira, mel-
lyeket egyen kívül az 1836iki országgyűlés a jegy-
ző-választással együtt (melly mi nálunk nem él) a job-
bágyoknak is megadta; és még is minket a tisztikar egy
része (holott ezen jog ellen illető helyen soha felnem
szólalt) 1842ben éretteknk nem találván vissza akart
tolni a közép századokba, és azt akarja tőlünk Y. úr
ügyvédsége alatt elokoskodni és elvenni, mihez még
a török kegyurasága sem nyúlt ('s erre egy török
basának igen szép levelét mutathatnók) nem uraim!
népünk értelmessége bár mellyik megyéével versenyt
futhat, és ez értelem józan, és időhöz mért; szár-
nyait oldjátok fel, 's repülni fog! — és hogy Y.
úr mégis a „Világ“ ez évi hasábjain közöltt jászneve-
lési rendszer“ dacára izlésben 's itélőtehetségben
hátra maradt: az vagy volt-nevelője, vagy ön maga
hibája. — Végre meg vagyunk, meg kell lennünk
érve, nemcsak a tanácsnok, de tisztviselőink vá-
lasztására is, mert midőn mult század végén a koroná-
zatlan dicső fejedelem elhunytá után a szűz nemzetiség
csak nem egyedüli hű megőrzőjét, a jász-kún népet, az
alkotmány sánczai közt élő (akkoriban megzavaro-
dott) osztály — ereje nagyobbítására — magához
felemelvén, a törvényhozásnak felséges urunk meg-
egyezésével részesévé tette: bizonyosan nem azt aka-
rá, nem azt akarja, hogy a küldendő két képviselőt 's a
tisztkart a községek egy öszvesen 25. a tisztviselők ré-
széről pedig 16, öszvesen 41 egyén válasszák; nem.
— bizonyosan nem! mert hiszen csak a királyi városok
(mellyeknél mi sokkal fentebb állunk) részéről sem
elégzik meg a nagy és kis tanács (melly pedig
legalább is 72 számra megy) követ- és tisztválasz-
tásával, és a képviselői rendszer szélesbitése ezek
részéről már elfogadva, részünkről pedig a mult évi
P. Hirlapban „a jász-kún nép fény- és árnyék-oldala-
iról értekezésben“ (melly czikk — úgy hiszem —
nem a magasztos korszellem fattyú-sarjadéka kebe-
lőből buzga ki) legalább is javasolva van. — De
mit okoskodom én? Elég az, hogy a k. k. Regulatio
elübünk törvénykint szabotott, és e szó „törvény“ al-
kalmazást, 's határtalan engedelmisséget feltételez-
vén: nines e földön senki, kinek ez ellen ország-
gyűlésen kivül nem semmisítő rendeltést hozni, de
csak szót emelni is lehessen? És itt van a második
kérdésrei felelet; melly ha áll, — a minthogy az
axiomáknak állniok kell, — szükségtelen volna

több felelet
képest (bőle
keznék. (V)

Viszont

A válas-
modor-át mel-
„A gal-
Alföldi level-
ismerhetfe.“
Ej ej!
ki a galicziái-
sőt azok olva-
„A ki-
előtt F. urnak
maradhatott.“

E lapok
előbb enmag-
mielőtt e lap-
előzetvén, u-
ideértve. sz-
gyek felmon-
lönösen nem
a kétesillago-
mert arra ér-
lagos urról s-
a hitelpapiro-
sületnek nál-
gyek mellett
sőt a legnagy-
hatlan jegyek
vont igazság-
ni hitelpapir-
ment az örö-
az intézet n-
hitelpapirjait
hessen azt o-
cursustól olly-
hatás- vagyis
sem lehet, m-
tatott, talán

„F. néz-
De, meg-
ezafogatások
nem tudott.

„Kár v-
maradni, me-
ság az ő mü-
Aha! t-
névtelenségbe-
■

A 100i-
telesítés után
mes Thordan-
azon ágára r-
kal közöltess-
a követek ta-
kapott utasítá-
sika Lajos v-
könyvbé irat-
ra nézve a t-
ne adott voln-
utasítások ér-
ovasukat, m-
való hivatko-
Horváth Ján-
ka Lajosnak
sát maga is p-
rint a rends-
nak előmozd-
ő nmlgát fel-
bizottmány t-
esetében, az-
egyét nevezl-
melly bizott-
nek, ezen ha-
vel itélőmes-
két indítvány-
tereknek köt-
vényezikk-ja-
készítsék el-
mint értesít-
iratra kivett-
resztül ment-
venni. Minek
tatván és né-
szintén a ne-
tal a magya-
is felosvasta

több feleletem, ha Y. urának az ő felfogasaboz képest (bölcs Salamonkint) megfelelni nem igyekeznék. (Vége köv.)

Viszonzváltás a két-esillagos ur válaszára.

A válaszoló epé-jét, vérforgást-át, jó izlésű modor-át mellőzve, csak valamit, a dolog lényegéről.

„A galicziai hitelegyesület alapszabályait az Alföldi levelek szerzője, mikor könyvét írta, nem ismerhette.“

Ej ej! de ismerte az Alföldi levelek szerzőjét, ki a galicziai hitelegyesület alapszabályait közölte, sőt azok olvasására utalt.

„A ki elolvasta (azon alapszabályokat), az előtt F. urnak a tárggyali ismeretlensége titok nem maradhatott.“

E lapok egyik főmunkatársára hivatkozom, még előbb enmagamtól ígértem azon intézet ismertetését, mielőtt e lapokban arról szó is volt volna. De megelőztem, újabb ismertetésére, még zálogjegyeit is ideértve, szükségem volt. Hogy pedig a zálogjegyek felmondhatlanságáról (a birtokos részéről) különösen nem szóltam, (mi miatt aggatózik leginkább a kétesillagos), csupán azon egyszerű okból tettem, mert arra érdemesnek nem tartam; mert még a csillagos urról sem hihetem, hogy olly kevésbé ismerős a hitelpapírok természetével, miszerint ha illy egyesületnek nálunk fennállítása felmondható zálogjegyek mellett sem lehet, még kevésbé állhat az fen. sőt a legnagyobb veszélyeztetéseket szülné felmondhatlan jegyek mellett. Soha senki által kétségbe nem vont igazság: Felmondhatlanság esetében soha semmi hitelpapír (még országospapír sem) volt 's lehet ment az örökös ingadozástól, vagyis cursustól. Ha az intézet maga nem tudja vagy nem akarja saját hitelpapírjait fedezni (bevéltani), akkor miképen lehessen azt cursustól, még pedig mélyen alásülyedő cursustól olly országban távol tartani, hol a felmondhatlanság vagyis beváltásról, mint megmutattam, szó sem lehet, még eddig a csillagok alatt föl nem találtott, talán a csillagok (* *)ban többet tudnak róla.

„F. nézetei mármások által annyira csáfoltattak.“

De, meg' nem csáfoltattak. A jó csillagos ur a csáfoltatásokból még mindeddig okulni, mint látszik, nem tudott.

„Kár volt F. urnak magának névtelenül nem maradni, mert így ezen tény, hogy azon sok fonakság az ő műve, titokban maradhatott volna.“

Aha! tehát ez okból marad a csillagos ur is névtelenségben? Fogarasi.

Erdélyi országgyűlés.

A 100ik ülésben sept. 10ken jegyzőkönyv hitelesítés után k. hivatalos gróf Teleki Domonkos nemes Thordamegyei főispán b. Josika Lajos óvásának azon ágára nézve, hogy a tárgy a törvényhatóságokkal közöltessék, jegyzőkönyvbe kívánta iktatni, hogy a követek tárgyvitatása alatt mindnyájan küldöktől kapott utasítások értelmében nyilatkoztak: mire b. Josika Lajos viszont azon észrevételét kívánta jegyzőkönyvbe iratni, miszerint nem tagadja, hogy ezen tárgyra nézve a törvényhatóságok nagyobb része utasítást nem adott volna, 's a mult ülésen ellenmondók épen az utasítások értelmében tett nyilatkozatokra alapították óvásukat, melyre gróf Teleki Domokos a naplóra való hivatkozását jelentette ki. Továbbá: k. hivatalos Horváth János kinyilatkoztatta, mikint főispán b. Josika Lajosnak a mult 392dik száma alatt beiktatott óvását maga is pártolja. — Ezután indítvány tételék, miszerint a rendszeres bizottmányokra bizott munkálatoknak előmozdítása tekintetéből jó lenne főkörmányzó ő nmlgát felhatalmazni, hogy valamely rendszeres bizottmány tagjainak elegendő számmal nem léték esetében, azokból a több bizottmányok tagjai közül egyet nevezhessen ki. Továbbá: hogy midőn valamely bizottmányra nézve a Rendekek határozatot tesznek, ezen határozatok az illető bizottmányok elnökeivel itélőmester által közöltessenek. A Rendekek mind két indítványt elfogadták. Egyszersmind az itélőmestereknek köteleességöké tételék, hogy az említett törvényzikk-javaslatoknak deák szerkezetét minélelőbb készítsék el. — Elnök ő nméltósága jelenté, hogy a mint értesített a 97dik ülés 283dik száma alatt közölte iratra kivett irományok a köztanácskozásokon már keresztül mentek, jónak látna tehát azokat vizsgálat alá venni. Minek következtében azon irományok felolvasatván és némelly módosításokkal megállítatván, úgy szintén a nemes szász törvényhatóságok követői által a magyar nyelv tárgyában beadott ellenvélemény is felolvasatván, vegeztetett: hogy a királyi kormány-

székekkel lehető észrevételei megtétele végett küldöttség által közöltessenek. A kinevezett követek kevés idő mulva jelenték, mikint a k. főkörmányzék atyafiságos köszöntése mellett azt izente, hogy a küldött irományokat megvizsgálván, lehető észrevételét közölni fogja. Ez alkalommal Felső Fejérvármegye követve Horváth János jegyzőkönyvbe kívánta utasításánál fogva iratni, miszerint mindazon kitételeknek, melyek a magyar nyelv tárgyában készült feliratban foglaltatnak, 's melyekből az igazgatás azt vonhatná ki, hogy mi a két nyelven írott törvényzikkben meg egyezzenek, ellene mond, annyival inkább, mivel utasításában az van, hogy a törvények ezután kirekesztőleg magyar nyelven alkottassanak. — Olvasatott a bíráló biztosságnak a hazafiak számba bevételre kívánók kérelmei iránt beadott véleménye. A KK. és RR. a kérelmek fölvetéle iránt a körülményekhez képest intézkednek. — Olvasatott a bíráló biztosságnak a debreczeni ref. collegium kérelmére, mellyel fogva Apafi Mihály erdélyi fejedelem által ajándékozott kósóknak ezutáni, valamint az elmaradtaknak is, az erdélyi bányákból kiadatását kérte, tett véleménye. A KK. és RR. ezen kérelemlelve nézve már az 1837/ki jegyzőkönyv 616dik száma alatt határozatukat megtevén, most is ahhoz ragaszkodnak. Egyszersmind pedig meghatároztatik, hogy az itélőmesterek a KK. és RR. nek mind a mostani, mind pedig az 1837/Ski országgyűlésen tett határozatok szerint, a hazafiak közé felvettekre nézve a törvényjavaslat és alázatos felirat, ugyszintén a czimeres nemesítő levél nyeresére ajánlandókra, valamint már a KK. és RR. által ellátott kérelmekre nézve az alázatos felirat terveit minélelőbb készítsék el. Elnök ő nmlg a bíráló biztosság munkálkodása további vizsgálatát tűzvéen napi rendre, az ülés eloszlott.

List és társai. *)

Mielőtt Listnek — a pesti hírlapok után honunkban elhíresztelt — könyvét: „Das nationale System der politischen Oeconomie: Stuttgart und Tübingen 1841.“ közelebbről megismertetjük, 's azon critica szemlétközölnök, mellyen Németországban ez új coryphaeus munkájának is keresztül kelle menni, szükségesnek véljük részünkről is némi észrevételeket tenni egyik fő tanjáról, melly szerint ő a belső gyárműi és kereskedési ipart fedező és védő vámsorompók felállításával, a külföldi concurrentia teljes kizárásával véli virágzó állapotba hozhatni, ugyanazért Smith Adámot 's más tiszteleltre méltó írót durván korhol, hogy a kereskedési szabadság elvét, a régi mercantilismusi rendszert, mindegyre fenntartni törekvő vámonalok megszüntetését ajánlják, mint melyek káros elzártságot, az életmozgalmak mérsékelt fenakasztását szülik, a nélkül, hogy egyik vagy másik ország pozitív boldogulását eszközölhetnék akár erkölcsi akár anyagi tekintetben. List ugyan tettei magát, mintha az avult mercantil rendszer ellensége volna, mégis annak szelleme lengi át könyve egész tartalmát —

„Non hoc, quae centum continet urbes, Quamvis sit mendax, Urea negare potest.“

Ugyanazért mi Listben egy megtestesült kereskedőnél egyebet nem látunk, ki kereskedői asztalánál a számok összeadását megtanulta ugyan, de ideákat okosan összekötöni? ah! arra már huzamos tanulás, tisztá kedv, 's valami magas felfogási tehetség kívántatnak! Mi Listben, őszintén megvallva, egy második Neckerrel találunk, kinek a regula de Tri egyvedűli, könnyen folyó syllogismusi szabálya van, 's mind azon tárgyak tulesnek láthatárán, melyeket e kaptára fel nem huzhat. De Necker mégis előbb áll Listnél, mert magas körökben forgott, fontos hivatalban a status dolgairól practica ismereteket gyűjtött: miket Listnek a német vámszövetséggel foglalkozási meg nem szerezhettek. Necker is kérdékeny volt ugyan, mint List, a köznépi taps után mind ketten egyaránt sovárgók. Necker, Quesney 's az oeconomisták ellen írt: hogy hirtelen kájon, List Schmith Adámval kelt szembe, annak is ennek is könyvei hamar új kinyomásokot értek, de Voltaire nevetve mondá ki itéletét, mellyert Necker esdeklelt, „Necker urnak, ugymond, minden írásai közt legjobbak magány levelezései.“ List nem esdeklelt hanem boszankodott, miért a tárgyatottak nem szóltak mellette — mert ő hírlapi dicsőségénél nagyobbra vágyott volna: — végre felszólamlott a critica, de nem voltairei mosolylyal, hanem komoly hangon: 's a szemle panoramája List torzképeit hű másolatban összefűzde, 's a tudós világ elibe állítja: „Hic meret aera liber solia; hic et mare transit, Et longum noto scriptori prorogat aevum.“

Igen természetesen látom azt is, hogy politicai hírlapok List celebritásának terjesztői: mert némelly szerkesztők mohón kapnak az újság ingerén, ösztönileg felede minden más körülményt, sietnek a harang-kondulás után, hogy ők is a harang-kötelen — mig az időből ki nem fognak

*) Midőn List politico-oeconomiai rendszerének Baumstark Ödön általi ismertetését a Smith derék magyar iskolásának bevezetése és jegyzeti kíséretében t. olvasóinkkal közlenék, azt koránem azon ezébből tesszük, mintha mi Listnek érdemeit közelebbről megismertetnénk; de minmagunk sem tartozván azok közé, kik tanainak vakon hódolnak: a tudományok érdekében lenni hittük: őt az iskola részéről is megismertetni akkor, midőn Listnek rendszere, munkája megjelenté után, csak hamar hazánkban is mindig csak magasztalással említtetett. Az egyoldalúság mindig 's mindenütt, de kivált káros olly fontos tudomány körül, minő a Politica-oeconomia. Sz. erk.

— egyet vagy kettőt rándíthassanak, aztán bene vagy male végezvén hivatásukat, íróasztalok mellett poetai phrasisekben cifra képek összehalmozásában kiöntik sentimentális érzelmeiket, öntetszőleg ringatván át magokat az áradozó styl dagályin a mindennapi terhes, képzelt és nem képzelt bajok sokasága közt; a világmegváltás szerepéről álmodoznak, pedig maga az igazi megváltó egyszerű stylben tanított, a gyermekek is megismérheték oktatásait, tanítványai szinte kerülték a szópompát, azért sikerrel is tanítanak. A kinek szemé van a látásra lánson, a kinek füle van a hallásra halljon. — Többet ez uttal nem mondok, hanem egyszerűn felvett tárgyatam vitatom.

A kereskedői rendszernek (mercantile systema), mellynek List is hódol, egyik fő gyengesége abban áll, hogy a pénztérő portékákat magával a pénzzel, tehát a kereskedési eszközzel identificálta, melly szerint dogmául állítja fel, hogy a nemzeti gazdaságot is csak a pénz képviseli, tehát „a pénz minden és minden.“ E nézetből Colbert ideje óta felállítottak a vámsorompók külföldi portékák (gyár és kézművek) irányában, hogy azokért ki ne menjen a pénz az országból; ellenben a nyers vagy készíttelen termékek bevitelre sokban megkönnyítették. Main d'oeuvre volt a technicus terminus, a mindent igéző, mérserpenyű (Balance) bővész szó. Smith Adám dönté le e hamis elvet, 's azóta kissé alább hagytak az igyekezettel pénzt lopni a szomszéd statusoktól, vagy is azoknak elszegényítésével pénzt halmozni össze illetlen vámrendelésekkel. Smith kimondá, hogy a pénz csak eszköz a kereskedésre, 's a nemzeti gazdaságnak csak igen kis részét teszi, 's annak összehalmozása, hogy haszontalanul heverjen — még azonkívül ártalmas is.

Valamely nemzet jó karban létét nem teszi a pénz sokasága, hanem birtokainak, a vagyonnak — összeséges tömörsége, mellyek értéke vagy becsé a jó karban létele fölalap, ez pedig az erők szabados kifejtözésétől, azoknak használatától függ, mellynek újra a legszabadabb bel- és kül-kereskedés lehet csak básiisa, melly annyival munkásabb, minél jobb karban találja magát a külföld.

A szabad kereskedés tehát az első és fő alap a nemzetek közt, a mire jó formán megis van már törve az ut, mellyet List vámsorompival ismét 's ismét betöveszni akar, nem gondolván meg:

tször: Hogy a portékák árát a vevők vagy keresők és a portékák sokasága közti arány határozza meg; ha sok a kérdezősködő és kevés a portéka, ugy ez drágább is, mint megfordított esetben. Azt akarni tehát, hogy vámok 's consumo-adók által akadályoztassék a concurrentia, annyit tesz, mint az országban szükségét szülni, mellyben a honi mesterművesek nyernek ugyan, de a publicum contójára gazdagítatnak meg.

2ször: De különben is az ótalom szükségtelen és neveltséges is, mert a csempészeti (contrebande) kereskedés még inkább lábra kap, mivel természet elleni az illy fedeztetés, melly a községet nyomja.

3ször: Még ugy is, ha a csempészet nem volna, az ótalmi rendszer czéltalan, mert a honi mű árbesz-leesése vagy felszökkenése más körülményektől függ, mellyeknek az ótalmi rendszer nem ura. Például, egyik vagy másik honműves (ki ugysis csak saját érdekére néz) gépeket talál fel, vagy használ, mellyekkel a dolgozó kezeket megkiméli, rendkívül megsaporítja a művek számát, azért olcsóbban adhatja el, 's műtársait az által lenyomja; már illy esetben, hogy az ótalmi rendszer következetes legyen magával, ben a hazában is megkellene tiltani minden gépet és műkészítési javítást, a patensék így rossz következté huznának magok után — a mi hogy absurdum — látnivaló, sőt szorosan következtetve azt is megkellene tiltani (ha lehetséges volna) hogy egyik műves szorgalmában ne legyen, mint másik, ez pedig nemesak lehetetlen — erkölcstelen dolog is.

4ször: Az ótalom a honi műveseket a község láplátivá (kosztosivá) teszi, a mellett hogy a financia mísem nyer a tiltakozó vámok által. Ha egy rőf posztót megszorítás (restrictio) nélkül 5 forintot megvehetni, lekötött állapotban pedig 6 forintot veszszük, az egy forintot ingyen kapja a honműves a községtől, 's a természet osztályból így kilép a kosztosok osztályába, erre pedig nincs joguk, de a status sem kívánhat illyesmit.

5ször: Nem áll azon ellenetés is, hogy ótalom nem létben a gyárok magoktól megszünnek, vagy lábra sem kapnak, 's így a belső productivitas is kisebbednek, mert a fölebbi 1 forint nem productivitas, hanem községre vetett adó, 's ha mondja a gyárnok, hogy egy rőf posztó kinek 5 1/2 forintban áll 's így 6 forintot adhatja, arra azt mondjuk: hogy ha ő hatodfél forinttal csak öt forintot érő portékát tudott készíteni, ugy semmi értéket (valor) nem producált; sőt a már kész árbeszet is elrontotta, 's munkássága az egészre nézve sikerelenség; tessék azért neki más valamihez fogni.

6ször: A tapasztalás is bizonyítja a tiltakozás rossz oldalát, mert a csempészet az által nem szünik meg, sőt minél keményebb a tilalom, annál inkább lábra kap, a financiaira nézve pedig épen káros is, a mellett hogy a műpart inkább előli mint föléleszti. Csak egy példát hozok fel Weinbrenner tanulságos könyvéből, ki kormánytanácsos és kereskedő volt, tehát értett a dologhoz, a mellett Magyarországon kereskedése szívén fektűt, 's annak ok nélkül lebilincselését ki merete mondani és írni a fővárosban. Weinbrenner írja már:

„Hogy a gyárok Ausztriában terjedjenek, 1764-ben megtiltották a külső művek behozatását, de mivel így sem akartak virágozni, 1769—1770 majd minden külföldi művet megtiltottak, ollyakat is, mellyek nélkülözhetlenek valának; de mivel a belipar így sem nőtt, a tilalmat részben megszünteték; most már meg engedték az olly művek behozását, millyeket benn nem tudtak készíteni, de nagy vámot vetettek azokra, mint az 1774. (oct. 14) vám-parancs és tariffa mutatják.

Mind ezen kedvezmények mellett sem volt végre legkisebb hitele a kereskedő-társaságoknak, a gyármű-készítőknek rakásonként heverték rakhelyeiken, nem kaptak az aktív birtokos osztalékokat, 's a gyároknak és kereskedésre fordított tőkepenzek nagy része is elveszett. (Patriotisch-gemeinter Vorschlag wie dem gehemmen Ausfuhr-Handel aus den ungar. und deutschen Provinzen abgeholfen werden könne. Wien 1781. p. 20-25.)

Ha ezekhez veszzük a vámházak fenntartási költségét, a kereskedésre nézve oly terhes manipulációt, vámosok csalfaságát, mellyekkel a kereskedők irányában csak a portékák árát drágítják; továbbá, hogy a vámi rendelkezések sokszor olyaktól jönnek, kik nem is igen értik a politikai oeconomicumot vagy privát érdeket czéloznak, 's ezen rendelkezések is tudatlan hivatalosok által vétetnek gyakorlatba, már akkor List et Compagnie jóslataival valóban megbátrtkozni nehéz dolog lesz.

Eleven példa Franciaország, 's annak visszatorlási rendszere; ember legyen, ki annak számnélküli vasiag kötetű vámrövidítésébe csak féligmeddig is bele okulhat; egy emberélet kívántatnék csak arra is, hogy azokat valaki imigymagy megtanulja: a dohányból egy tízzel ez előtt 145 millió frank jövedelmet számoltak mint consumo-adót, de 42 milliónál több nem jött be, mert a tiszta jövedelem ugy állott a be és felvétel költségeihez, mint áll 1: 3/2, vagyis a nemzet 1/4 frankot fizetett, hogy a status cassája egy frankot kaphasson. Fiat applicatio.

Tszer: A tőkepenzek és erők oda fordítottak, hol legtöbbet nyerhetni; az ótalmi rendszer már több gyárt hoz létre, mellyek per consequentiam szaporítván a műveket előbbutóbb oda esnek vissza, hol azelőtt állottak, az az esőkken a művek ára 's többet nem nyerhetnek, mint az előtt, míg a tőkét és erőt más czélokra fordították.

Régi esatormáikban tán még hasznosabban munkálkodhattak volna, ha a behozott ótalmi-rendszer ingere ki nem esalja azokból, 's már magában nevétséges dolog azt hinni, hogy a gyárok tartóssága vámtörvényektől függ. Ipar concurrentia nélkül nem lehet, idegen vagy külföldi concurrentia nélkül a belső hasztalan; — ez axioma: szabad kereskedés és ipar a jólét forrása, mind kettő vékony fonalokhoz van kötve, akarat, kilátás, reménység, szokás, intelligencia, kölcsönös conventiák vezeték azokat, erőszakos bevégés jó véget nem ad, nem adhat, addig rángatnak List et Compagnie fonalakat, hogy a bábok végre nem nézölhatnának.

Szinte hamis tan az is, hogy az első szükségű termékek vagy készíttelen anyagok kivitele ártalmas a műiparra, mivel azt ben kellene feldolgozni, 's a külső gyárművek behozását megtiltani. Sismondit itt igen jól vizsgálta, tehát szavaival élök, „a len — ugymond — munkált anyag a természetre. első szükségű czikk a fonóra nézve, az első kívánja a közönséges elv szerint, hogy annak kivitele megengedtessek, a másik azt ben tiltatni szeretné: a fonal ismét munkált anyag a fonóra, első szükségű czikk a takácsra nézve; a szövet ismét munkált anyag a takácsra, 's első szükségű czikk a czicz-kartonosra nézve; a czicz-karton vagy festett szövet ismét munkált anyag a czicz-készítőre 's első szükségű czikk a divat-adók, ékesítők, és szabókra nézve. A legtöbb érkező kíván mindig 's egyedül ura lenni a vásárnak, szemközt állva mindazokkal, kik előtte dolgoztak az anyagon; iparikat el akarja ölni kiviteli tiltakozások által, 's következe megkevesíti a munkadarabok számát, mellyeket különben előállítának. Végre így rekeszti be Sismondit vizsgálatát: Quand on considère l'ensemble d'un code de douanes, on trouve presque toujours que les prohibitions accordées successivement aux divers degrés d'industrie sont en contradiction directe les unes avec les autres.“ (Nouveaux principes d'économie politique t. 1. p. 426)

De ha volna is valami haszna az iparserkentésnek oly országokban, hol a gyárművek még szenderegnek — illy erőfelett eszközök által, a haszon csak részletes lenne, nem általános, sőt később káros következei el sem maradnának, mert veszedelmes az ipar-osztálylyal azt hitetni el, hogy boldogulására a kormány támasza szükséges és mulhatatlan „il faut que les hommes comptent sur leurs forces, qu'ils soient bien convaincus que l'intelligence et l'économie, l'activité et les associations surmontent tous les obstacles“ az iskola ezt így tanítja, mellyet List számos helyen kikacagani méltóztatott.

Csalfák a kereskedési mérlegre (bilanx) épített számvetések is, mellyek ámitóltag sokszor szerencsének volt a pesti hírlapokban olvasni; hiszen a vámlajstromok a kies bevitelre hasztalan alapok, mert a czempesztet által is sok ki és behozatik; a kézi munka sincs azokban, mi által pedig sokat érdemlenek, mint például Westfália lakosai nyáron Hollandiába járnak dolgozni; a portékák különben is nem igaz becökben jegyeztenek fel; a kereskedési költségeket sem láthatni ki azokból, mert a kereskedő legfeljebb is az importoknál szereti feladni, azaz beljök tudatni költségeit; azt sem tudhatni igazán: a portékák mellyik országra szólnak, mert hamisan teszik föl, vagy általánosítják (generalisálják) a tartományokat, mellyekből 's hova a küldemények esnek. Saint chamans jól kimutató a kereskedési bilanx hasztalanságát, ha a kereskedő — ugymond — kivisz ötvenezer franknyi hajó-terhet, azt eladja és szerencsésen vásárol kétszáz ezer frankot érő külföldi portékákat; a bilanxban e superplus elő nem jö: mert ötven ezer frank áll a kiviteli rubruban 's kétszáz ezer a behozatalliban 's bár szerencsés volt ipara, még is a bilanx veszteségre mutat, pedig ötven ezer frank után kétszáz ezer frank birtokába jutott; ha már a szélvész elnyelte volna tengeren kétszáz ezer frank becsi portékáit, semmi sem jött volna az import rubrikába, 's akkor a bilanx ötvenezer frank nyereségre mutatna, mint kész kivitelre. Koklerség hát az egész dolog, nem egyéb; ellenben a nemzeti gazdálkodásban hasznos a mérserpenyű, melly a természet és fogyasztás közti viszonyt tudassa. ha az első felülmulja a má-

sikat, akkor szaporodott a nemzeti vagyon, 's illy bilanx ott is van, hol kereskedés még nem is létezik. Becher tabellái hát mit sem érnek, kár azokkal ámitgatni az országot, még nagyobb hiba politico-oeconomicum számvetéseket azok szerint tenni, kinek ne jutnának itt észbe az első Becher idéttel tervezeti VI Károly idejéből, midőn napkeleti kereskedő nagy társaságok hozattak Bécsben létre, hogy Becher dicseképe szerint az egész világ auri pigmentuma monopoliumára szert tegyenek; de csak hamar dugába dült minden, mert a dolgot ott kezdték, hol már végezni szokás; illyesmi gyakran fordul elő a kereskedő és tervező világban; adatokkal Büsching héti tudósításai 's Schlötzer levelezései böven szolgálhatnak, az újabb kornak van még min okulni a régiebb korból, de természetesen tanulni is kellene előbb valamit annak, ki reformálni akar. Azon más ferde eszmékről, mikkel hazánk politikai regeneratioi irányban elárasztatnak, azon balga illy mozgalmak festéseiről, mellyekkel, mintha már Hannibál a kapu előtt állna, nevétséges riasztatnak a szegény magyar lakosok, mintha az uralkodó ház 's az európai politika meg nem tudna védni bennünket az egér-szökdé-cselések ellen, — jelenleg hallgatok; hanem felfogott tárgyunkhoz képest, a magasztalt List tanúságos könyvének tudományos birálatát Baumstark Ödön től — kihagyva némi csekélyebb mellékes pontokat, mellyek bennünket ugy sem érdekelnek — áladom itt némelly jegyzeteim kíséretében az olvasó közönségnek, hogy lássa: minemű fejek, micsodás készülétek tesznek külföldön is vak lármát, azért a belső vak láрма el ne szédítsen minnagunkat is. (Folytatatik.)

Hírlapi kalászkok.

Pesti Hírlap (186 sz.) Vezércikke: „Majoratusok.“ Részletes taglalásába bocsátkozik a majoratusok lényegének, 's állítja, hogy az nem aristocraticai elemekből áll, hanem egyenesen oligarchiai intézmény, mellytől a magyar nemességnek ovakodnia kell, 's az ősiség eltörlesztésével sem annak, sem a hitrebizottságnak főnmaradását engednie önkára nélkül nem lehet. — A czikk folyamába végítve czífolatába ereszkedik Széchenyi Antal gróf e lapok 76ik számában ugyancsak a majoratusokról közölt cikkének, 's önmagával ellenmondásba iparkodik őt hozni az által, hogy alaptételeiből épen ellenkező következetést von. Hiszszük, hogy az önmagával 's elveivel tisztán álló gróf illően megfelelő magáért. — Az „Ertekező“-ben Ludwig h büntetőjogi észrevételeket közöl.

Jelenkor (82) Főlapjában nines mit megemlé-nünk. Egy pár számában mégcsak hírlapi kivonatok sem közölteknek, holott azoknak érdekességét tagadni nem lehetett, bárha kis egyoldalúság, kis előszeretettel 's kis meg nem érdemelt boszúvágy — legalább ellenséges szándék — kandikált is belőle néha. — A „Társalkodó“ még folyvást lisztel, azaz közléseket ad List nemzetgazdasági munkájából. — Érdekes olvasmányul szolgálhatnak Szentpétery János abaujmezei hazánkfiának, ki mint bányász jelenleg Kis-Ázsiában tartózkodik, megkezdett levelei. Az első levél Diarbekir tartományának Maden nevű városában iraték nov. 3kén 1841.

Nemzeti Ujság (82.) Bevégi elmékedését a pesti reform. főiskola eszméje vagy inkább létrehozatala felől. Visszatekint a czikk második részében azokra, mik a Pesti Hírlap mult évi 11ik számában e tárgyra vonatkozólag mondatnak, 's annak szavai méginkább erősítik benne azon meggyőződést, hogy a szándékolt főiskola-alapítás a nemzeti egységnek hosszuidőre sirtás, minélfogva azt nemzetellenes törekvésnek nevezi; javasolja tehát: maradjon a mostani egyetem igazán nemzeti, 's legyen azzá méginkább az által, hogy annál minden hitfelekezetnek állítsassék theologiai kar, minden vallásfelekezetű ifjunak legyen saját hittanítója; a többi tudományokra nézve pedig dolgoztassék ki egy közös nevelés-oktatási terv, 's választassanak tanítók vallási tekintet nélkül tudományosságuk érdemfokozata szerint, szaporíttassék különösen a tanítók száma magán-oktatókkal, hogy a legnemesb tudományos verseny keletkezhessék. — A tárgy, melly itt szőnyegre hozott, nem új. Mindjárt az eszme pendültekor emelkedtek szózatok, ugyanezen elveket hangoztatva, mik a kérdéses cikkben oly igazán nyugodt átgondoltsággal fölállítatnak: egység, tudományosság. Mennyire volt hatása azoknak, 's mennyire leend ennek, évek mutatandják meg. Hiszszük, hogy a fölbuzdulás pillanata után, sokaknál bekövetkezett a gondolkodás órája, mellyben másképp kezdettek látni, mint láttak előbb; de nem hiszünk senkit oly szükkeblűnek, oly süketmakacsnak, hogy ajánlatát, mellyet jó czélra, nemzetboldogítási szándékkal tön, visszavonni képes lenne, ha az eszmének előadott módosulása bekövetkeznék, 's így mi is határozottan e mellett nyilatkozunk.

Hírnök (80.) Melléklapjában nem annyira a hideg szemlélet okoskodó hangján, mint inkább a

honérzet nemes tüzeben föllángoló kebel tűznyelvén ismerteti velünk a hon mult és jelen állapotját, főleg országviszonyi 's erkölcsi tekintetben — Bárándy. — Olvasunk itt egy javaslatot is a magyar journalok tulajdonosi és szerkesztői számára Nyitra-Zerdahelyi Lőrincztől, melly ebből áll: „A Pesti Hírlap és Világ adják vezér- vagyis inkább vélemény-cikkjeiket és czífolatokat, pestbudai 's megyei híreket, hírlapi kalászkokat, újdonságokat, tárczát, értesítőt a szokott hirdetményekkel 'sib., a többiek, p.o. Jelenkor, Hírnök 'sat. közöljék csupán a külföldi híreket 'sat.“ Ezt pedig azért javasolja az indítványozó, hogy így mindkét résznek lapjai kevesbedvén, sem annyi fáradságba, sem annyi költségbe nem kerülnének, tehát sokkal több előfizetőre számolhatnának 's így több haszonban is részesülhetnének. A Hírnök szerkesztősege alapos jegyzést tesz csillag alatt ez indítványra, azt t. i., hogy a journaloknak bármilly változtatása mellett is megmarad a főbaj: a magyar közönség csekélyisége a politikai lapok aránytalan sokasága mellett. Ne járassanak honfi tehetősbeink külföldi, vagy nem-magyar lapokat, majd másképp álland a dolog; de oda semmi esetre nem jutand 's nem lehet jutnia, hogy a közlendők szakmánszerűleg fölöstassanak mint gyári munka. A külföldi tudósítások közlésében van vezérelv, miről az indítványozó megfelekedezett, másképp javaslatát nem is teendé; a journalisticai hátsóhoz megkivántatik a szerkesztői elv-egyetemesség, mit az indítványozó, ha szorgalmasan olvassa bel és külföldi cikkeket hírlapjainknak, legalább a főbb lapoknál bizonyosan megismerend. Ki fogna pedig keskedhetni, hogy a külföldi hírek közlésében p.o. a Hírnök ugyanazon elvet követendő, mellyet a Pesti Hírlap; 's a Jelenkor v. Nemzeti Ujság azt, mellyet a Világ?

Athenaeum (44, 45.) Bevégi a lipcei sajtó alul került magyar viszonyokat tárgyazó német munka ismertetését Hernádtáj. „Egyveleg“ rovatában igen korszerű hang emelkedik a divatörjüngésben mindent, vagyont, erkölcsöt, életet fölládozó gyarlóság ellen. Hol a fül, melly e hangokat fölfogja, és hol az akarat, melly önboldogságaért nélkülözésre határozza magát, 's lemondjon gyengeségekről, mellyekben milliók részesek, 's mellyek millió férfi által nemcsak nem roszaltatnak, de dicsértetnek, sőt magasztaltatnak is!

Regelő (82) „A két töviskorona“ czím alatt megható de épen semmi tanulságot magában nem foglaló francia beszély fordítását közli Lemouton Emilia. Sőt ha tanulságot kellene vonni belőle, az e következő volna: szerencsétlenség nagy tehetőségekkel bírni, mert boldogtalanokká tesznek! Ebből pedig különös eredmények folynának, minden szellemi munkásságot, minden előhaladást örökre száműzők! — A színbiralat irányja helyes, de előadási modora szerencsétlen; sem igazi gyüncsöpesség, sem komoly szózat; bohócokkodni literatúrában gondolom nem kevesebb kárhuzatos, mint bohócokkodni színházban, mit pedig a R. színbirálója (Mephisto) is több ízben roszalt.

Magyar Gazda (81, 82.) Korszerű czikk „Utastás a pezsgőborok készítésére champagnei módon“ Vidá Károlytól. Bevégeztetik méltánylattal említettük czikke „Hazai erdészetünk multja, jelene és jövődjé“ a tárgyavatottsággal bíró Gátynak.

Ausztria.

Bécs sept. 2. Egy 25 löerejű kis gőzhajó, mintegy 120, 130 személyre készítve fogja ezután a Leopold-városi dunaágtól a révhelyig a közlekedést eszközölni, miszerint az utasok az eddigi terhes kocsiatuzástól az említett rakodóhelyig megmeneküljenek. E vállalat önálló, 's a dunai gőzhajótársasággal semmi összeköttetésben nines.

K Ü L F Ö L D.

Svedország és Norvegia. A storthingna (Norvégia országgyűlése) mult sept 18kán történt berekesztése alkalmával felolvasott kir. beszédből kiemelendőknek hisszük a következőket: „Önök köz halára lőnek méltókká tanácskozásiak őszhangzása 's azon szabadlelkűség által, melly azokat vezérle, ugy szinte azon loyális szellem által, melly eredményit jellemzi. Önök uraim, megérték, hogy a status két hatalma közti tökéletes őszhangzat legjobb biztosítéka a boldogság, függetlenség és nemzeti önállóságnak. Önök tehát átlátták, hogy egyedül ezen egyetértés tenyésztheti a szükséges javítások csiráit. *) Azok, mellyek jelenleg kifejlődtek, illy

*) Vajha mi magyarok is valahára átlátnók ezen szent igazságokat, és szerintök cselekednénk! Szerk.

kedvező kör-
lag üdvös g-
tással törekv-
és az isteni g-
bankjegyek,
alább szállít-
tak. Bizodal-
ohajtással,
tetessék, Nor-
zék, miszerin-
's kincstára c-
kivánja, egys-
demben kérte,
nem kívánjal-
iparágak férd-
határozata e-
Megelőgülvén
önökkel én is-
nézek a nemz-
reményt, ura-
re alapítom,
biztos teljesít-
di, hogy sze-
mellyeketa no-
zós fardozás-
skandinaviai
itt alant eltöl-
Az alap törvé-
nak nyilatkoz-
mindenható,
ládát, újola-
akaratomról.“

Spany

uralkodó párt-
az ayacucho-
ismét minisz-
kedve lelépés-
zalez iránti h-
niszteri dicsvá-
királyné nagy-
vény szerint a-
nak egy törvé-
alatt, — elé-
nak gondnoko-
sokan az exal-
tenni Arguelle-
magok lehet-
maga Esparte-
elfogadásától,
szét is magáé-
folytatja kegy-
reskedőt lább-
pénzen bérbe-
onnan kivenni
csináljon. Hisz-
niából csakug-
ban bizonyos,
vonandják szá-
ságot adandja
fogna rendszer-
mellyel még k-
sirba dönteté-
junius óta el-
sem hitele, — a-
őreg hivatalno-
szágotakat har-
galmuk legyer-
mességéről, l-
több birtokos
get tartandó,
Madridban is h-
nek hatásköre
dik, czime: „
birtok védelme
hogy európai o-
se lehetett. E-
tikai vélemény-
szélyezett bi-
zák. Ez legvilá-
országának kor-
lenség zsarnok-
A portugál-
tokat lassanki-
belsejébe. —
psz ujjolag meg-
Rosa nevű soral-
tüzelték a sötisz-
1200 fanega só-
tak el, mellyel
's mintegy 200

l tüznyelven
lapotját, fő-
— Bárán-
magyar jour-
ra Nyitra-
ll: „A Pesti
b vélemény-
gyei híreket,
tesítőt a szo-
elenkor, Hir-
sat.“ Ezt pe-
gy mindket
fáradságba,
lehat sokkal
bb haszon-
erkesztősége
ványra, azt
tatása mel-
zónség ese-
kasága mel-
földi, vagy
d a dolog:
ehet jutnia,
osztassanak
közlésében
feledezett,
alisticai ha-
yemesség,
vassa bel és
o a főbb la-
a pedig ke-
sében p. o.
lyet a Pesti
zt, melyet

pesei sajtó
német mun-
rovat ában
örjögésben
ldozó gyar-
at föl fogja,
éklülőzésre
krül, mely-
o férfi által
ek, sőt ma-

ezim alatt
gában nem
emouton
előle, az
gy tehetség-
ek! Ebből
en szellemi
száműzők!
ási modora
em komoly
dolom nem
zinházban,
több ízben

erü ezikk
agnei mó-
ylattal em-
jelene és
nak.

hajó, mint-
ezután a
özlekedést
terhes kom-
menekülje-
ársasággal

storthing-
Skán tör-
t. beszéd-
t: „Önök
szhang-
zakokat ve-
l, mely
at legjobb
mzeti ön-
edül ezen
ások csi-
tek, ily
ezen szent
szerk.

kedvező körülmények közt szülemének 's folytató-
lag üdvös gyümölcsöket termendnek. Bőles előrelá-
tással törekvénnek önök azokat gyümölcsözőkké tenni,
és az isteni gondviselés áldást árasztand azokra. Ama
bankjegyek, melyek 20 évvel ezelőtt 120 p.centtel
alább szállítottak, sokáig állandó becsértékkel bir-
tak. Bizodalom a külföld részéről, egyesülve azon
ohajtással, hogy minden itthoni kötelezésnek elég
tétessék, Norvegiát oly szerencsés állapotba helye-
zék, miszerint nem rég minden adósságából kitisztult
's kincstára elég tőkével bír, azoknak, ha szükség
kívánja, egyszerűen lefizethetésére. Megnyitó beszé-
demben kértem önöket: vizsgálják meg gondosan,
nem kívánják-e a földmívelés, kereskedés 's más
iparágak érdekei a bank tőkének öregbítését? Önök
határozata e tekintetben megfelelő várakozásomnak.
Megalégülvén, [hogy ezen eredmények létesítésére
önökkel én is befolytam, reményteljes bizodalommal
nézek a nemzet jövődjé gyarapodásának elibe. Ezen
reményt, uraim, a két rokon nemzet függetlenségé-
re alapítom, 's egymásiránti kölcsönös kötelezéseik
biztos teljesítésére. Évterhes korom nem engedend-
di, hogy szemtanúja lehessen mindazon sikernek,
mellyeket a norvég nép fokontint haladásáért tett kö-
zös fáradozásaink aratandnak; de én érzem, hogy a
skandináviai félsziget gyarapulása, mely szívemet
itt alant eltölté, a túlvilágon is lelkesítend engem.
Az alap törvény 80ik cikkje erejénél fogva bezárt-
nak nyilatkozatom ezennel a storthingot, 's kérem a
mindenhatót, áldja meg Norvegiát, önöket és csalá-
diakat, újlag biztosítván önöket teljes királyi jó-
akaratomról.“

Spanyolország. Madrid, sept. 24. Az
uralkodó párt mindinkább töredékekre foszlik, 's már
az ayacuchok is ellenkednek egymás közt. Gonzalez
ismét miniszterre ohajt lenni, Rodilnak pedig semmi
kedve lelépéshez. Espartero kétségtelen jeleit adja Gon-
zalez iránti hajlandóságának. De nem csupán a mi-
niszteri dicsvagy izgatja az exaltált pártot, hanem a
királyné nagykorúságát illető kérdés is. Spanyol tör-
vény szerint a nőnemű kiskorúak 12ik évig álla-
nak egy törvényileg kinevezett gyámnok felügyelése
alatt, — elérvén e kort szabadságukban áll magok-
nak gondnokot választani érdekeik elintézésére. Igen
sokan az exaltádok közül csak azért is szeretnék le-
tenni Arguelles urat gyámnoki hivataláról, hogy ők
magok lehetnének Izabella gondnokai, — sőt
maga Espartero sem idegen ily jövedelmező hivatal
elfogadásától, mi által a tekintély még hiányzó ré-
szét is magáéva teendné. — Cataloniában Zurbar-
no folytatja kegyetlenkedéseit. Minap egy franciaia ke-
reskedőt lábbal taposott, mivel tetemes árúit egy
pénzen bérbevett zárdaépületben tartotta, 's nem akará
onnan kivenni, hogy egy zászlóaljnak szállásra helyt
esináljon. Hiszik, hogy Zurbarnot a kormány Catalo-
niából csakugyan eltávolítani szándékozik; annyit azon-
ban bizonyos, hogyha őt Madridba híjják, koránsem
vonandják számadásra, hanem a főváros parancsnok-
ságát adandják neki át. Ekkor titkos kémország is
fogna rendszerített, mi által egyetlen szabadságunk,
mellyel még birunk, a szólásszabadság, csakhamar
sírba döntetnek. A hivatalnokok és hadsereg díjai
junius óta elmaradtak; a kincstárnak sem pénze,
sem hitele, — az inség végtelenre növekszik. Néhány
öreg hivatalnok betüszert éhen halt meg. Az or-
szágutakat haramjasereg lepik el, 's hogy némi fo-
galmuk legyen önöknek az igazságkezelés késedel-
mességéről, legyen elég említeni, hogy Malagában
több birtokos összeállt, saját költségen fegyveres ser-
get tartandó, a vidék tolvajcsapatjainak elűzésére.
Madridban is hasonló célra alakul társulat, mely-
nek hatásköre egész Spanyolországra kiterjeszkeden-
dik, czime: „spanyolhoni földbirtokosok társulata, a
birtok védelme 's őtalmazására.“ Hihetlennék látszik,
hogy európai országban ilyféle egyesület szükségese-
lehetett. E társaság minden színű férfiakból, poli-
tikai véleménykülönbség nélkül fog állani, hogy ve-
szélyeztetett birtokukat közös összehattással őtalmaz-
zák. Ez legvilágosabban bizonyítja, hogy Spanyol-
országnak kormánya nincs, 's hogy tökéletes fejtel-
enség zsarnoksága alá jutand.

A portugál határszéleken összegyűlt hadesapa-
tokat lassankint visszahivogatják őrállomásaikra a hon
belsejébe. — Murcia tartományban több száz csem-
pész ujjal megrohaná a Jumilla kerületben létező de la
Rosa nevű sóraktárt. Jól fölfegyverkezve lévén folyvást
tüzeltek a sótsztekre 's csekély őrsapata, mi közben
1200 fanega só (egy fanega mintegy 40 font) hurczol-
tak el, melyeket 50 szekerkére 's 70 lóra raktak,
's mintegy 200 fegyveres őrzete alatt tova szállított-

tak. Következő éjjel a megrohanást ismételték az egy-
begyűlt nemzeti őrség daczára — mire névze Murcia
főkapitánya minden rendelkezésre álló katonasággal
Jumilla felé megindult. — Gerona tartományban Zurba-
no távozta óta ismét előbúnak a csempészek és ha-
ramják. A korábban fenállott biztosító egyesületek elor-
zott árakra névze ujjal kezdenek életbe lépni.
— A Tajo hajózatóvá tételére most már portugál
pénztőzsérek is tesznek lépéseket a kormány közre-
hatása mellett. A pénztőzsérek élén Fayal marquis
áll, Palmella hg. fia, ki megkérte a hollandiai kormá-
nyt, hogy vízepítészeket küldjön e vállalatra. —
Mondják, hogy a de Elda sóraktárt is fegyveres kéz-
zel megtámadák, 's belőle 6000 fanega sórt oroztak
el. — Figuerasban Oliva úr nagyszerű gyárt alapít
végnélküli papirosra.

Nagybritannia. London, oct. 1. Teg-
nap reggel fogatott el Feargus O'Connor az ismeretes
chartistavezér, a város egyik kávéházában, kormá-
nyai parancs következtében, 's vele együtt a char-
tista felolvasó Bairstov is, — először is a bow street-
i rendőrség vallatá őket nagy titkosan. Mondják,
hogy Manchesterben legközelebb tartott lázító beszé-
dek miatt fogattak el. — O'Connor azonban 2000
ft. sterlingnyi kezesség mellett, minek felét ő maga,
másik felét két kezes a londoni cityből tevő le, fog-
ságából kibocsátatott a legközelebbi esküdtstékig. A
belügyek minisztere egymásután kézre kerítet most
több chartistát; Manchesterben sept. 20kán egyszer-
re tíz, Sheffieldben egy, Leedsben kettő, 's több
más helyeken is fogattak el. A Sun állítása szerint
bevádolás forog a dologban, minthogy torygyűvivők
álchartistakul a echartista-gyűlésekbe lopóztak.

A vámhivatalnál elkötvetett családok, miknek
nyomába akadtak, 1 millió ft. sterlingre rognak. Vám-
tisztok 's kereskedőházak részesek azokban. Mint
látszik, főkép selyemkelmékre névze történtek.

Liverpoolban bizonyos Patrick Doran vádolta-
tott a törvényszék előtt, hogy 500 ft. sterlinggel bizo-
sított lakházat készakarva gyújtá fel, mi által a
legutóbbi nagy égést okozá.

Fridrik főhg. iránt az angol udvar és főnemesség
folyvást a legkitünőbb figyelemmel viseltetik. Kül-
csönös látogatásokkal tisztelik meg egymást a nagyok.
Aberdeen gróf a magas vendég tiszteletére fényes
estlakomát adott, mellyen Eszterházy hg. Stanley
's Ashburton lordok, a franciaia 's bajor követek,
's több más főrangú személyek voltak jelen.

Franciaország. Páris, oct. 2. Az afri-
kai partokon ismét hajókatutási eset adta elő magát.
Aigle brigget az angol brig Swan feltartóztatá, le-
gényességével a legdurvábban bántak, a franciaia lo-
bogót meggyalázzák. A kapitány ennekutána jegyző-
könyvileg leírta a történet előadását, 's azt minden
utasokkal aláíratta. Marseillebe érkezvén amaz okle-
velet a miniszteriumnak beküldé. Ezt a Gazette
du Midi teszi közzé, 's az ellenzéki sajtó ismét ki-
gyót békát kiált az „anglomán“ Guizot ellen, ki min-
dennek, szerinte, egyedüli oka.

A J. des Débats, mely kis ideig a német
vámszövetségnek hízelné látszott, ismét fölfogá egy
franciaia belga vámszövetség eszméjét 's főleg a vas-
műipar miatti aggodalmakat törekszik eloszlatni. De
úgy látszik, maga sem bizik számításai csálhatlan-
ságában, 's azért a politikai jelentőséget emeli ki leg-
inkább. A többi közt mondja: Nem titkoljuk, hogy
élénken ohajtunk ily egyesülést, 's nem igen kívá-
nunk pusztá kereskedési szerződést. Csupán a váms-
egyesület nyujthat Franciaországnak tetemes politi-
kai nyereséget; Belgiumnak becses kereskedési hasz-
nokot adna, de Franciaországnak egyszersmind más
politikai állást szerezne Európában. A német
vámszövetség Poroszországot csudálatosan emelte, a
Belgiummali vámszövetség, habár kisebb mértékben
is, hasonló eredményre vezetne. A dynastiára névze
a ki és befelé irányuló visszahattás mérhetlen leend-
ne. Azért ezen egyesületet határozattan pártoljuk két
föltétel alatt; ezeknek elseje: hogy e szent eredmé-
nyeket ne vásároljuk meg a nemzeti ipar megdöntése
által; — másika: hogy Belgium őszintén vállalja
el annak terheit is, valamint a hasznokat élvezendí,
hogy tehát kész legyen mindazon rendszabályok lé-
tesítésére, mellyeket iparunknak külföldi gyártvá-
nyok előzönléte elleni biztosítása, és kincstárunk
érdekei megkivánnak. — E mellett ismét ki van mon-
dva azon biztosítás, hogy mind ez Belgium tökéletes
függetlenségének csonkítása nélkül történjék. Azon-
ban nem igen megfogható, mikép tarthatna a kis
hatalom egysúlyt a nagygyal, — annak minden-
esetre le kellene mondania minden tényleges akarat-

ról, 's végre is egybeolvadásra vezetendné. E dolog
mindazáltal még igen messze van a létesüléstől; a
Commerce e legalább azt mondja, hogy a Belgium-
mali vámszövetség az volna a franciaia iparra, mi a
szabadságra 's pénzügyre névze Páris körülbás-
tyázása.

Talán nem lesz érdektelen olvasóink előtt, a
párisi journalistikáról egy kis áttekintetést közölni.
1812ben Párisban csak 45 hirlap jelent meg, 1826-
ban már 179, az 1830ki forradalom előtt pedig 309.
Most már 1842ki october havában a párisi hirlapok
összes száma 493ra szaporodott, tehát tizenegyszer-
te több, mint ezelőtt harmincz évvel. Az előzetési
árak igen különbözők, a legfőbb évdíj 120 fr. (Mo-
niteur) 's így lefelé 80 fr. 40 fr. egész a legcseké-
lyebb áríg, mely 2½ frank. Megjelenésökre névze
így oszlanak a lapok: naponként megjelenők 35,
hetenkint 95, havonként 218, negyedéves van 5,
fél éves 1, — hetenkint háromszor megjelenik 8, két-
szer 31, minden másodnap 2, hatszor hetenkint 4,
öt nap alatt háromszor megjelenik 3, minden tízed-
nap 2, hatszor havonként 1, bizonyos rendhez kötés
nélkül 88. Szak szerint van 15 hittani, mik közül
6 protestans, 1 zsidó; — 29 törvénytudományi;
27 orvosi; természettörténeti 14; divatlap 22; ten-
gerészeti 4; kizárólag szinészeti 10; böleleleti 4;
erkölestanti 5; közigazgatósági 19; nevelési 28;
irodalmi 37; szabadkőműves szellemű 1; hirdetési
28; föld és kertművelési 18; könyvkereskedési 10;
mathematikai 4; ipari 4; kereskedési 33; zenésze-
ti 14.

Toulonból írják, hogy sept. 25keig terjedő al-
giri hírek szerint az ottani állapot még mindig nem
egészen megnyugtató. Changarnier tábornok, ki
Oran határa felé nyomult, véres csatába keveredett,
melly seregének 100 halott és sebesültbe került. A-
zokban de Bar tábornok Sersel 's Metidsa felé vett
utjában semmi akadályra nem talált. A néptörzsökök
mindenütt hódolattal fogadják, ismételvén hűségí es-
küjüket, 's elláták őt élelmekkel.

A burgundi bor az idei szüret után igen jeles-
nek mondatik, úgy hogy erőre, zamatra 's finomságra
névze az 1811 és 1822ki terményekhez hasonló.
Külön nevezete ez idei burgundi bornak: Napsöté-
dési bor.

Olaszország. A franciaia Univers egy
pétervári levelezője következőleg ír: „Bizonyosnak
látszik a császár azon szándéka, hogy a római ud-
varnáli követjét visszahívja, 's a szent széklal min-
den összeköttetésnek véget vetend; legalább ezt ál-
lítnak a legjobban értesült személyek. Talán csak
fenyegetés, de a fenyegetés csakugyan bekövetke-
zett.“ — Ellenben egy római levél sept. 21kéről a
kölni újságban így szól: „Sz. Pétervárból semmi újabb
tudósítással nem birunk. Minden esőndes, mint a
halál. Ebben maradand é a dolog a Nawa partjain,
's megfogják é elégedni a szent szék által az egész
világ előtt támasztott panaszra, a régi úton esőndes
tovább haladás által felelni, vagy talán e esőndes-
ség kétszerte nagyobb vihar előzménye, ki határoz-
hatná meg azt? A hírek, mellyek Orosz, de főleg
Lengyelországból érkeznek ide, leginkább azon né-
zetet fejezik ki, hogy a római státusírat inkább ke-
vesebbet mint többet emelt ki. Az orosz kormány leg-
következetesb buzgósága végre megbénítá a katholi-
kus papságnak az alsóbb iskolákra is terjedhető min-
den befolyását.“

Vegyes közlések.

— Az angol lapok folyvást anekdotonokat kö-
zölnék a királyné utazásáról. Többek közt írják,
hogy Albert hg a breadalbane-i vadászatról vissza-
terve felkiáltott: „életemben soha sem töltöttem még
ily boldog órákat!“ — Victoria vontatva kérdezé:
„valóban?“ — mire a hg elpirulván bocsánatért es-
deklelt.

— Most már a J. des Débats is megvallja,
hogy a párisi erősítvények építésénél vallott veszte-
ségek a középítkezések vállalkozóit tetemesen vissza-
reztették. De biztatja a vállalkozókat, hogy ez a
vaspályákra névze nem leend így, mert a jelen veszte-
ségek főoka a majd hihetlen gyors munka miatti
megdrágulása a köveknek 's építési anyagoknak.

— A török kormány új tervet terjeszté a nagy
hatalmasságok követéi elé a libanoni békeszerződvény
tárgyában, mellyet egyértelműleg elvetettek.

— Hiszik, hogy Mehomed Ali a neki adott
nagyvezéri rangot személyesen fogja megköszönni a
trón lábainál. Konstantinápolyban nagyon várják őt.

Szerkesztő: Szenvey József.

